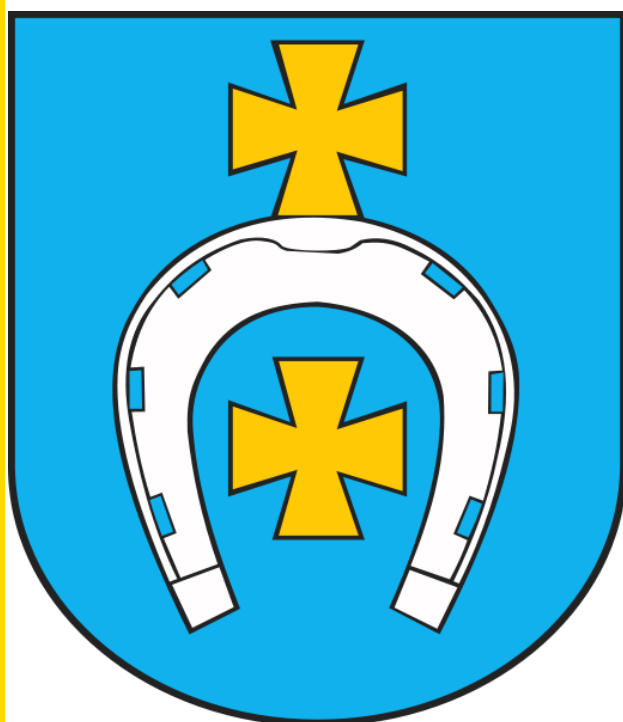
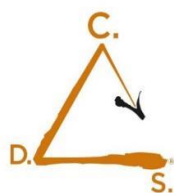

Diagnoza służąca
wyznaczeniu obszaru
zdegradowanego
i obszaru rewitalizacji
gmina Łapy

Opracowanie:

Centrum Doradztwa Strategicznego s.c.

D. Bieńkowska, J. Szymańska, M. Widuch

ul. Włóczków 22/3

30-103 Kraków

tel: +48 12 623 77 40

www.cds.krakow.pl

Spis treści

Metodologia delimitacji obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji	4
KROK 1. Wybór jednostek do analizy	7
KROK 2. Analiza danych w sferze społecznej.....	10
Demografia	14
Bezrobocie	16
Problemy społeczne (pomoc społeczna).....	17
Bezpieczeństwo	20
Edukacja i aktywność społeczna	24
KROK 3. Analiza wskaźnikowa – budowa wskaźnika syntetycznego dla sfery społecznej	27
KROK 4. Analiza danych w pozostałych sferach	36
Sfera gospodarcza.....	40
Sfera środowiskowa.....	48
Sfera przestrzenno-funkcjonalna	51
Sfera techniczna	56
Podsumowanie.....	61
KROK 5. Wyznaczenie obszaru zdegradowanego.....	71
KROK 6. Wyznaczenie obszaru rewitalizacji	76
Spis tabel, rysunków.....	84

Metodologia delimitacji obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji

Obszar zdegradowany i obszar rewitalizacji został wyznaczony zgodnie z zaleceniami ustawy o rewitalizacji z dn. 9 października 2015 r. oraz jej późniejszymi nowelizacjami (Dz.U. z 2024 r. poz. 278), przy zastosowaniu metodologii uwzględniającej lokalne uwarunkowania gminy Łapy.

Celem diagnozy jest analiza negatywnych zjawisk występujących w gminie Łapy i na ich podstawie wskazanie obszaru zdegradowanego, i dalej obszaru rewitalizacji.

Ustawa o rewitalizacji wprowadza konieczność zastosowania weryfikowalnych mierników, które pozwalają na zbadanie wewnętrznego zróżnicowania gminy w sferach:

- społecznej,
- gospodarczej,
- środowiskowej,
- technicznej
- przestrzenno-funkcjonalnej

oraz różnych metod i technik partycypacyjnych umożliwiających włączenie lokalnej społeczności, organizacji pozarządowych oraz innych podmiotów, w tym podmiotów gospodarczych, w proces zarówno programowania, jak i wdrażania działań rewitalizacyjnych.

W celu rzetelnego wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji zastosowano szereg metod, począwszy od wskaźnikowych analiz statystycznych po techniki jakościowe. Dokument niniejszej diagnozy obejmuje tym samym wyniki:

- analizy wskaźnikowej opracowanej dla obszaru gminy w podziale na przyjęte jednostki agregacji danych z uwzględnieniem pięciu sfer diagnostycznych: społecznej, gospodarczej, środowiskowej, technicznej i przestrzenno-funkcjonalnej;
- wyniki spotkań roboczych z liderami samorządowymi oraz przedstawicielami Urzędu Miasta i Gminy Łapy,
- spaceru badawczego (o charakterze wizji lokalnej).

Rezultatem wszystkich wymienionych wyżej działań było wyznaczenie obszaru zdegradowanego oraz obszaru rewitalizacji w gminie Łapy.

Dla pełnego zrozumienia procesu rewitalizacji poniżej przytoczone zostały cztery definicje opisujące podstawowe pojęcia jakie używane są w niniejszej diagnozie:

Rewitalizacja

Proces wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych, prowadzony w sposób kompleksowy, poprzez zintegrowane działania na rzecz lokalnej społeczności, przestrzeni i gospodarki, skoncentrowane terytorialnie, prowadzone przez interesariuszy rewitalizacji na podstawie Gminnego Programu Rewitalizacji.

Za: ustawa o rewitalizacji z dn. 9 października 2015 r., art. 2 ust. 1

Stan kryzysowy

Stan wywołany koncentracją negatywnych zjawisk społecznych, w szczególności bezrobocia, ubóstwa, przestępczości, wysokiej liczby mieszkańców będących osobami ze szczególnymi potrzebami, niskiego poziomu edukacji lub kapitału społecznego, a także niewystarczającego poziomu uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym. Obszar dotknięty stanem kryzysowym w sferze społecznej można wyznaczyć jako obszar zdegradowany w przypadku występowania na nim ponadto co najmniej jednego z następujących negatywnych zjawisk:

gospodarczych – w szczególności niskiego stopnia przedsiębiorczości, słabej kondycji lokalnych przedsiębiorstw lub

środowiskowych – w szczególności przekroczenia standardów jakości środowiska, obecności odpadów stwarzających zagrożenie dla życia, zdrowia ludzi lub stanu środowiska, lub

przestrzenno-funkcjonalnych – w szczególności niewystarczającego wyposażenia w infrastrukturę techniczną i społeczną lub jej złego stanu technicznego, braku dostępu do podstawowych usług lub ich niskiej jakości, niedostosowania rozwiązań urbanistycznych do zmieniających się funkcji obszaru, niedostosowania infrastruktury do

Diagnoza służąca wyznaczeniu obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji gminy Łapy

potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami, niskiego poziomu obsługi komunikacyjnej, niedoboru lub niskiej jakości terenów publicznych, lub

technicznych – w szczególności degradacji stanu technicznego obiektów budowlanych, w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym oraz niefunkcjonowaniu rozwiązań technicznych umożliwiających efektywne korzystanie z obiektów budowlanych, w szczególności w zakresie energooszczędności, ochrony środowiska i zapewnienia dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami.

Za: ustawa o rewitalizacji z dn. 9 października 2015 r., art. 9 ust. 1

Obszar zdegradowany

Obszar, na którym zidentyfikowano stan kryzysowy w sferze społecznej oraz co najmniej jednej ze sfer pozaspołecznych. Obszar zdegradowany może być podzielony na podobszary, w tym podobszary nieposiadające ze sobą wspólnych granic, pod warunkiem stwierdzenia na każdym z podobszarów występowania koncentracji negatywnych zjawisk społecznych oraz gospodarczych, środowiskowych, przestrzenno-funkcjonalnych lub technicznych.

Za: ustawa o rewitalizacji z dn. 9 października 2015 r., art. 9 ust. 1

Obszar rewitalizacji

Obszar obejmujący całość lub część obszaru zdegradowanego, cechujący się szczególną koncentracją negatywnych zjawisk, o których mowa w ustawie o rewitalizacji art. 9 ust. 1, na którym z uwagi na istotne znaczenie dla rozwoju lokalnego gmina zamierza prowadzić rewitalizację, wyznacza się jako obszar rewitalizacji.

Obszar rewitalizacji nie może być większy niż 20% powierzchni gminy oraz zamieszkały przez nie więcej niż 30% liczby mieszkańców gminy. Obszar rewitalizacji może być podzielony na podobszary, w tym podobszary nieposiadające ze sobą wspólnych granic.

W skład obszaru rewitalizacji mogą wejść także niezamieszkałe tereny przemysłowe, pokolejowe czy powojkowe, na których odnotowuje się kryzysowe zjawiska sfery pozaspołecznej, pod warunkiem, że prowadzone na ich terenie działania przyczynią się do przeciwdziałania negatywnym zjawiskom społecznym.

Za: ustawa o rewitalizacji z dn. 9 października 2015 r., art. 10 ust. 1-3

KROK 1. Wybór jednostek do analizy

Pierwszym krokiem w procesie delimitacji, czyli wyznaczenia obszaru zdegradowanego i rewitalizacji w gminie Łapy, był wybór jednostek agregacji danych, tzw. pól analitycznych - podstawowych jednostek przestrzennych, dla których zbierane miały być dane źródłowe. W tym celu dokonano podziału gminy na 25 jednostek agregacji danych.

Podział gminy Łapy, na jednostki agregacji danych, został przygotowany na podstawie podziału administracyjnego gminy, a więc wykorzystano istniejące jednostki: miasto i sołectwa, z jednym wyjątkiem: w jedną jednostkę agregacji danych (jednostkę przestrzenną) ujęta sołectwa Uhowo I i Uhowo II. Należy podkreślić, że każda z wyznaczonych jednostek agregacji danych jest zamieszkała, a suma zarówno powierzchni wydzielonych jednostek, jak i zamieszkujących je osób, jest równa odpowiednio całej powierzchni gminy oraz łącznej liczbie mieszkańców gminy Łapy. Oznacza to, że analizie porównawczej poddano całą gminę wraz ze wszystkimi jej mieszkańcami.

W tekście diagnozy wykorzystuje się pojęcie: jednostka/jednostki agregacji danych, ale także zamiennie: jednostka/jednostki przestrzenne/przestrzenne lub jednostka/jednostki.

Tabela 1. Jednostki agregacji danych (jednostki przestrzenne) w gminie Łapy przyjęte do delimitacji obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji – nazwa, powierzchnia i ludność

Nazwa jednostki	Powierzchnia [km ²]	Udział w ogóle powierzchni gminy [%]	Liczba ludności - 31.12.2023 r. [os.]	Udział w ogóle ludności gminy [%]
Miasto i gmina Łapy	127,65	100%	20116	100%
Bokiny	9,75	7,64	241	1,20
Daniłowo Duże	4,58	3,59	199	0,99
Daniłowo Małe	2,19	1,72	57	0,28
Gąsówka-Oleksin	1,88	1,47	93	0,46
Gąsówka Osse	4,29	3,36	384	1,91
Gąsówka Skwarki	5,99	4,69	238	1,18
Gąsówka-Somachy	1,86	1,46	57	0,28

Diagnoza służąca wyznaczeniu obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji gminy Łapy

Gąsówka Stara	4,95	3,88	490	2,44
Łapy-Dębowina	3,87	3,03	462	2,30
Łapy-Kołpaki	0,87	0,68	90	0,45
Łapy-Korczeni	1,3	1,02	54	0,27
Łapy-Łynki	0,77	0,60	198	0,98
Łapy (miasto)	12,14	9,51	14117	70,18
Łapy-Pluśniaki	0,96	0,75	135	0,67
Łapy-Szołajdy	2,28	1,78	279	1,39
Łupianka Nowa	4,65	3,64	72	0,36
Łupianka Stara	11,75	9,20	391	1,94
Płonka Kościelna	6,67	5,23	390	1,94
Płonka-Kozły	2,83	2,22	122	0,61
Płonka-Matyski	2,37	1,86	72	0,36
Płonka-Strumianka	6,38	5,00	289	1,44
Roszki-Włodki	1,45	1,14	64	0,32
Roszki-Wodźki	4,29	3,36	140	0,70
Uhowo	21,14	16,56	1370	6,81
Wólka Waniewska	8,44	6,61	112	0,56

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta i Gminy Łapy

Rysunek 1. Jednostki agregacji danych miasta i gminy Łapy wyznaczone na potrzeby diagnozy delimitacyjnej

Źródło: opracowanie własne na podstawie OpenStreetMap

KROK 2. Analiza danych w sferze społecznej

Analiza danych w sferze społecznej to kluczowy element diagnozy służącej wyznaczeniu obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji. Opracowując analizę występowania problemów społecznych w jednostkach agregacji danych w gminie Łapy wybrano wskaźniki, które obrazują szeroki wachlarz problemów społecznych, wyczerpujących wytyczne *Ustawy o Rewitalizacji*.

Problemy, które poddano analizie, w trakcie prac diagnostycznych, to: starzenie się społeczeństwa, problemy demograficzne, osoby ze szczególnymi potrzebami, bezrobocie, pomoc społeczna, bezpieczeństwo, poziom edukacji i kapitału społecznego, poziom aktywności społecznej. Łącznie w analizie wykorzystano 13 wskaźników odnoszących się do ww. zagadnień problemowych.

Do opracowania wskaźników obrazujących możliwe kryzysy w sferze społecznej wykorzystano dane pochodzące m.in. z Urzędu Miasta w Łapach i jego jednostek organizacyjnych w tym z Centrum Usług Społecznych w Łapach, a także Powiatowego Urzędu Pracy w Białymstoku (filia w Łapach), Komendy Policji w Białymstoku oraz dostępne statystyki publiczne. Z uwagi na fakt, że proces rewitalizacji ma służyć przede wszystkim wyprowadzeniu obszaru ze stanu kryzysowego, to właśnie kwestie społeczne miały kluczowe znaczenie dla wyznaczenia obszaru, na którym będzie przeprowadzona rewitalizacja. Zebrane dane przedstawiają stan za ostatni pełny rok kalendarzowy – tj. stan na 31.12.2023. W przypadku danych demograficznych, dla zobrazowania dynamiki zmian liczby ludności, wykorzystano także dane z 2018 roku (wskaźnik przyjmuje wartości dla przedziału czasowego 2018 – 2023).

Zgodnie z wytycznymi ustawowymi, analizie poddano społeczne wskaźniki dostępnościowe, pozwalające ocenić sytuację osób o szczególnych potrzebach m.in.

- Odsetek osób powyżej 60 r.ż.,
- Udział osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności w ogóle osób korzystających z pomocy społecznej.

Diagnoza służąca wyznaczeniu obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji gminy Łapy

Tabela 2. Wykaz wskaźników do sfery społecznej

Lp.	Nazwa wskaźnika	Źródło danych	Definicja wskaźnika
1.	Zmiana liczby ludności w latach 2018-2023 (%)	Urząd Miejski w Łapach	Wskaźnik przedstawia różnicę pomiędzy liczbą ludności w roku 2023 i 2018, tym samym obrazując spadek lub wzrost liczby ludności w danej jednostce. Wskaźnik może świadczyć o depopulacji obszaru. Czynniki jakie wpływają na wartość wskaźnika to m.in. spadek/wzrost liczby ludności, przyrost/ubytek naturalny, napływ/odpływ migracyjny.
2.	Odsetek osób powyżej 60 r.ż. w 2023 r. (%)	Urząd Miejski w Łapach	Wskaźnik przedstawia liczbę osób w wieku 60+, zameldowanych w danej jednostce, w stosunku do ogólnej liczby mieszkańców. Wskaźnik może świadczyć o konieczności realizacji dodatkowych działań służących poprawie sytuacji osób starszych, w tym działań zmierzających do zwiększania dostępności przestrzeni publicznej, budynków czy świadczonej oferty dostosowanych dla osób ze szczególnymi potrzebami (tzw. rozwiązania dostępnościowe).
3.	Odsetek osób bezrobotnych w 2023 r. (%)	Powiatowy Urząd Pracy w Białymstoku	Wskaźnik pokazuje stosunek liczby zarejestrowanych osób bezrobotnych do liczby mieszkańców jednostki. Na jego podstawie można m.in. ocenić sytuację na lokalnym rynku pracy w kontekście np. trudności ze znalezieniem pracy czy rozbieżnościami pomiędzy przygotowaniem potencjalnych pracowników do wejścia na rynek pracy a oczekiwaniami pracodawców. Wskaźnik mówi także pośrednio o poziomie gotowości osób do podjęcia pracy.
4.	Odsetek osób korzystających z pomocy społecznej w 2023 r. (%)	Centrum Usług Społecznych w Łapach	Wskaźnik pokazuje udział mieszkańców, którzy otrzymali świadczenia CUS w ogóle mieszkańców jednostki. Wskaźnik może świadczyć o niekorzystnej sytuacji socjalnej mieszkańców.
5.	Udział osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności w ogóle osób korzystających z pomocy społecznej w 2023 r. (%)	Centrum Usług Społecznych w Łapach (CUS)	Wskaźnik przedstawia liczbę osób, które otrzymały świadczenia z tytułu niepełnosprawności z CUS w stosunku do ogółu osób korzystających ze świadczeń CUS w danej jednostce. Wskaźnik pośrednio wskazuje na nasycenie obszaru mieszkańcami o szczególnych potrzebach (osobami z niepełnosprawnościami). Tym samym wskaźnik może obrazować konieczność podjęcia dodatkowych działań

Diagnoza służąca wyznaczeniu obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji gminy Łapy

			<p>tw. dostępnościowych, służących poprawie jakości życia tej grupy mieszkańców (osób z niepełnosprawnościami).</p>
6.	<p>Udział osób korzystających z pomocy społecznej z powodu przemocy w rodzinie w ogóle osób korzystających z pomocy społecznej w 2023 r. (%)</p>	<p>Centrum Usług Społecznych w Łapach (CUS)</p>	<p>Wskaźnik pokazuje skalę pomocy udzielonej dla ofiar przemocy w rodzinie w stosunku do ogółu osób korzystających ze świadczeń CUS w danej jednostce. Wskaźnik obrazuje natężenie zjawiska przemocy domowej należących do „katalogu” negatywnych zjawisk społecznych - kryzysów w sferze społecznej.</p>
7.	<p>Liczba popełnionych wykroczeń, przestępstw na 100 mieszkańców w 2023 r.</p>	<p>Komenda Policji w Białymstoku</p>	<p>Wskaźnik przedstawia liczbę popełnionych wykroczeń i przestępstw w przeliczeniu na 100 mieszkańców poszczególnych jednostek. Wskaźnik świadczy o poziomie bezpieczeństwa mieszkańców.</p>
8.	<p>Zmiana liczby popełnionych wykroczeń, przestępstw w latach 2018-2023</p>	<p>Komenda Policji w Białymstoku</p>	<p>Wskaźnik przedstawia różnicę pomiędzy liczbą popełnionych wykroczeń i przestępstw w roku 2023 i 2018, tym samym obrazując spadek lub wzrost liczby takich zdarzeń w danej jednostce. Wskaźnik może świadczyć o zmianie poziomu bezpieczeństwa na danym obszarze. Czynniki jakie wpływają na wartość wskaźnika to m.in. spadek/wzrost liczby ludności, spadek/wzrost liczby popełnianych oraz wykrytych wykroczeń i przestępstw.</p>
9.	<p>Liczba interwencji służb porządku publicznego na 100 mieszkańców w 2023 r.</p>	<p>Komenda Policji w Białymstoku</p>	<p>Wskaźnik przedstawia liczbę interwencji służb porządku publicznego w przeliczeniu na 100 mieszkańców poszczególnych jednostek. Wskaźnik może świadczyć o poziomie bezpieczeństwa mieszkańców.</p>
10.	<p>Liczba kradzieży, naruszeń nietykalności osobistej na 100 mieszkańców w 2023 r.</p>	<p>Komenda Policji w Białymstoku</p>	<p>Wskaźnik obrazuje liczbę zdarzeń dotyczących kradzieży i naruszeń nietykalności osobistej (według miejsca zdarzenia) w przeliczeniu na 100 mieszkańców. Wskaźnik może świadczyć o poziomie bezpieczeństwa mieszkańców. Wskaźnik może świadczyć o poziomie bezpieczeństwa mieszkańców a jednocześnie wskazywać na potrzebę zwrócenia większej uwagi na budowanie postaw dla poszanowania własności i podniesienia elementarnego poczucia bezpieczeństwa osobistego.</p>
11.	<p>Średni wynik egzaminu ósmoklasisty - rok szkolny 2022/2023 (%)</p>	<p>Okręgowa Komisja Egzaminacyjna</p>	<p>Wskaźnik pokazuje średnią z 3 egzaminów po szkole podstawowej łącznie (średnia z j. polskiego, matematyki oraz j. angielskiego). Wskaźnik może świadczyć</p>

Diagnoza służąca wyznaczeniu obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji gminy Łapy

			o potrzebie zwrócenia większej uwagi na rozwój edukacji w obszarach, w których wynik był niższy niż średnia dla gminy.
12.	Liczba sytuacji problemowych w szkołach na 100 uczniów w roku szkolnym 2022/2023	Szkoły podstawowe	Wskaźnik określa liczbę sytuacji problemowych w szkołach w przeliczeniu na 100 uczniów. Może on wskazywać na kryzysy jakie dotyczą osoby młode, problemy rodzinne przenoszone na grunt szkolny, itp. Tym samym analizując wskaźnik warto zwrócić uwagę na działania jakie mogą niwelować sytuacje problemowe w placówkach edukacyjnych na obszarach, na których liczba takich sytuacji jest większa niż średnia dla gminy.
13.	Liczba organizacji pożytku publicznego na 1000 mieszkańców w 2023 r.	Urząd Miejski w Łapach	Wskaźnik przedstawia liczbę organizacji pożytku publicznego w przeliczeniu na 1000 mieszkańców. Wskaźnik może świadczyć o zaangażowaniu mieszkańców w działania rozwijające lokalny kapitał społeczny.

Źródło: opracowanie własne

Demografia

Kondycja demograficzna pozwala uchwycić witalność danej społeczności, pokazać jej potencjał rozwojowy w odniesieniu do rynku pracy czy zastępowalności pokoleń – m.in. kwestię obciążeń związanych ze starzeniem się społeczeństwa.

Do analizy sytuacji demograficznej wykorzystano następujące wskaźniki:

— Zmiana liczby ludności w latach 2018-2023 [%]

Wskaźnik pokazuje różnicę pomiędzy liczbą ludności w roku 2023 i 2018 dla jednostek. Największy spadek liczby ludności w tym okresie był widoczny w sołectwach: Łupianka Stara (10,93%), Bokiny (10,74%), Łapy-Korczaki (10,00%), natomiast największy wzrost w sołectwie Łapy-Łynki (10,61%). W mieście Łapy liczba ludności zmniejszyła się o 6,36%. Natomiast w gminie Łapy liczba ludności spadła o 5,80% w 2023 r. w porównaniu z 2018 r.

— Odsetek osób powyżej 60 r.ż. w 2023 r. [%]

Wskaźnik ten pokazuje skalę procesów starzenia się społeczności w poszczególnych jednostkach analitycznych. Najsilniej trendy te były widoczne w sołectwach: Bokiny (32,37%), Łapy-Kołpaki (32,22%) i Łupianka Nowa (30,56%), gdzie ponad 30% mieszkańców miało 60 lub więcej lat. Natomiast w mieście Łapy odsetek osób powyżej 60 roku życia wynosił 29,86%. W każdym z przypadków to odsetek wyższy niż średnia wartość dla gminy (28,27%). Najkorzystniejsza sytuacja pod tym względem występowała w sołectwie Gąsówka-Somachy – tutaj odsetek osób w wieku senioralnym wynosił jedynie 12,28%.

Tabela 3. Podsumowanie wskaźników wg jednostek analitycznych – demografia

Jednostka	Zmiana liczby ludności w latach 2018-2023 [%]	Odsetek osób powyżej 60 r.ż. w 2023 r. [%]
Łapy – cała gmina	-5,80	28,27
Bokiny	-10,74	32,37
Daniłowo Duże	-7,01	22,61
Daniłowo Małe	0,00	14,04
Gąsówka-Oleksin	-8,82	18,28
Gąsówka Osse	2,40	27,08

Diagnoza służąca wyznaczeniu obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji gminy Łapy

Jednostka	Zmiana liczby ludności w latach 2018-2023 [%]	Odsetek osób powyżej 60 r.ż. w 2023 r. [%]
Gąsówka Skwarki	-5,56	21,85
Gąsówka-Somachy	1,79	12,28
Gąsówka Stara	-1,80	25,51
Łapy-Dębowina	-5,13	22,08
Łapy-Kołpaki	-5,26	32,22
Łapy-Korczaki	-10,00	27,78
Łapy-Łynki	10,61	21,21
Łapy (miasto)	-6,36	29,86
Łapy-Pluśniaki	-2,17	21,48
Łapy-Szołajdy	-3,13	25,09
Łupianka Nowa	-6,49	30,56
Łupianka Stara	-10,93	20,20
Płonka Kościelna	-6,70	22,31
Płonka-Kozły	-7,58	23,77
Płonka-Matyski	5,88	29,17
Płonka-Strumianka	-1,70	22,49
Roszki-Włodki	-1,54	25,00
Roszki-Wodźki	-5,41	22,86
Uhowo	-4,99	26,86
Wólka Waniewska	-8,94	25,00

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych pozyskanych z Urzędu Gminy Łapy

Bezrobocie

— Odsetek osób bezrobotnych w 2023 r. [%]

Jednym z najważniejszych wyróżników kondycji lokalnego rynku pracy jest stopa bezrobocia. Dane tego typu są najczęściej agregowane na poziomie powiatowym, rzadziej statystyki wyliczane są na poziomie gminnym czy węższych jednostek analitycznych. W związku z powyższym uznano, że wskaźnikiem mówiącym o lokalnym rynku pracy w jego społecznym wymiarze będzie odsetek osób bezrobotnych w 2023 r. Udział osób zarejestrowanych jako bezrobotni w PUP w ogóle mieszkańców w gminie Łapy w 2023 roku wynosił 0,91%. Natomiast największe wartości tego miernika, przewyższające kilkakrotnie wartość dla gminy, odnotowano w sołectwach: Daniłowo Małe (5,26%), Gąsówka-Somachy (5,26%) i Płonka-Strumianka (5,19%). W mieście Łapy odsetek osób bezrobotnych także był wyższy niż średnio w gminie i wynosił 3,73%.

Tabela 4. Podsumowanie wskaźników wg jednostek analitycznych – problemy społeczne

Jednostka	Odsetek osób bezrobotnych w 2023 r. [%]
Łapy – cała gmina	0,91
Bokiny	2,07
Daniłowo Duże	1,01
Daniłowo Małe	5,26
Gąsówka-Oleksin	1,08
Gąsówka Osse	3,39
Gąsówka Skwarki	1,26
Gąsówka-Somachy	5,26
Gąsówka Stara	4,29
Łapy-Dębowina	3,90
Łapy-Kołpaki	2,22
Łapy-Korczaki	0,00
Łapy-Łynki	2,53
Łapy (miasto)	3,73

Jednostka	Odsetek osób bezrobotnych w 2023 r. [%]
Łapy-Pluśniaki	1,48
Łapy-Szołajdy	4,30
Łupianka Nowa	0,00
Łupianka Stara	2,56
Płonka Kościelna	2,82
Płonka-Kozły	1,64
Płonka-Matyski	4,17
Płonka-Strumianka	5,19
Roszki-Włodki	4,69
Roszki-Wodźki	1,43
Uhowo	3,43
Wólka Waniewska	0,89

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych pozyskanych z Powiatowego Urzędu Pracy w Białymstoku (oddział w Łapach).

Problemy społeczne (pomoc społeczna)

Kolejnym obszarem prac diagnostycznych były zagadnienia związane z zapotrzebowaniem mieszkańców na pomoc społeczną ze względu na ich indywidualną bądź rodzinną sytuację życiową, poziom ubóstwa czy wykluczenie społeczne. Statystyki dotyczące struktury i liczby beneficjentów pomocy społecznej oraz powodów przyznania tejże pozwalają zidentyfikować obszary potencjalnej kumulacji/nawarstwiania się problemów społecznych, usytuowane w konkretnych lokalizacjach. Jest to szczególnie istotne w procesie wyznaczania obszarów zdegradowanych i obszarów rewitalizacji z uwagi na zjawisko tzw. gettyzacji. Dane odnoszące się do świadczeń pomocy społecznej, pozyskane z Centrum Usług Społecznych w Łapach, z jednej strony obrazują odsetek mieszkańców, którzy wymagali wsparcia ze strony samorządu czy organizacji pomocowych, z drugiej natomiast pokazują skuteczność dotychczasowej interwencji na poziomie systemowym i lokalnym. Poziom korzystania ze świadczeń pomocy społecznej zobrazowano za pomocą trzech mierników:

— Odsetek osób korzystających z pomocy społecznej w 2023 r. [%]

Najbardziej podstawowym wskaźnikiem, ilustrującym poziom natężenia klasycznych problemów społecznych, jest odsetek osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej. Trzeba pamiętać, że klienci OPS (CUS) aplikują o świadczenia w oparciu o różne dysfunkcje, które często są ze sobą skorelowane. W gminie Łapy z tego typu wsparcia korzystało 6,82% mieszkańców. Bardzo podobnie sytuacja wyglądała w mieście Łapy, gdzie było to 6,80% mieszkańców. Jednak w sołectwie Płonka-Matyski odsetek takich osób był już ponad trzykrotnie większy niż dla gminy i wynosił 23,61%, równie wysokie wartości był też dla sołectw Łupianka Nowa (19,44%) i Gąsówka-Somachy (19,30%). Nieco lepiej, choć nadal znacznie powyżej średniej wartości dla gminy, wskaźnik prezentował się w sołectwach Łapy-Korczaki (12,96%), Płonka-Kozły (12,30%), Daniłowo Małe (12,28 %) i Płonka-Strumianka (12,11%).

— Udział osób korzystających z pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności w ogóle osób korzystających z pomocy społecznej w 2023 r. [%]

Odnosząc się do zagadnienia dostępności należy przyrzeć się sytuacji osób o szczególnych potrzebach, w tym w szczególności osobom z niepełnosprawnościami. W sołectwach Daniłowo Duże i Daniłowo Małe 100% beneficjentów pomocy społecznej korzystało z niej z powodu niepełnosprawności (odpowiednio było to: 9 i 7 osób). Ponadto udział osób korzystających z pomocy społecznej z tej przyczyny w ogólnej liczbie pobierających pomoc był znaczny oraz wyższy niż dla gminy w jednostkach: Łapy-Kołpaki (66,67 %) i Roszki-Wodźki (50,00%). Średnia wartość dla gminy kształtowała się na poziomie 21,72%. W mieście Łapy z tego powodu korzystało 23,75% ogółu beneficjentów pomocy społecznej.

— Udział osób korzystających z pomocy społecznej z powodu przemocy w rodzinie w ogóle osób korzystających z pomocy społecznej w 2023 r. [%]

Zjawiska przemocowe w rodzinach są kolejnym, ważnym wyznacznikiem stanu kryzysowego w sferze społecznej, który można weryfikować przy pomocy dedykowanego wsparcia - świadczenia pomocy społecznej. W gminie Łapy tego typu wsparcie udzielane było wyłącznie dla osób mieszkających na terenie miasta Łapy, tym samym miasto Łapy wyróżniło się, w ramach tego wskaźnika, negatywnie na tle całej gminy, z wartością udziału 0,10%.

Tabela 5. Podsumowanie wskaźników wg jednostek analitycznych – problemy społeczne

Jednostka	Odsetek osób korzystających z pomocy społecznej w 2023 r. [%]	Udział osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności w ogóle osób korzystających z pomocy społecznej w 2023 r. [%]	Udział osób korzystających z pomocy społecznej z powodu przemocy w rodzinie w ogóle osób korzystających z pomocy społecznej w 2023 r. [%]
Łapy – cała gmina	6,82	21,72	0,07
Bokiny	4,15	0,00	0,00
Daniłowo Duże	4,52	100,00	0,00
Daniłowo Małe	12,28	100,00	0,00
Gąsówka-Oleksin	5,38	0,00	0,00
Gąsówka Osse	8,07	3,23	0,00
Gąsówka Skwarki	2,52	33,33	0,00
Gąsówka-Somachy	19,30	0,00	0,00
Gąsówka Stara	4,29	28,57	0,00
Łapy-Dębowina	5,41	36,00	0,00
Łapy-Kołpaki	3,33	66,67	0,00
Łapy-Korczaki	12,96	0,00	0,00
Łapy-Łynki	7,58	13,33	0,00
Łapy (miasto)	6,80	23,75	0,10
Łapy-Pluśniaki	5,19	28,57	0,00
Łapy-Szołajdy	6,81	5,26	0,00
Łupianka Nowa	19,44	0,00	0,00
Łupianka Stara	9,97	15,38	0,00
Płonka Kościelna	7,69	6,67	0,00
Płonka-Kozły	12,30	6,67	0,00

Jednostka	Odsetek osób korzystających z pomocy społecznej w 2023 r. [%]	Udział osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności w ogóle osób korzystających z pomocy społecznej w 2023 r. [%]	Udział osób korzystających z pomocy społecznej z powodu przemocy w rodzinie w ogóle osób korzystających z pomocy społecznej w 2023 r. [%]
Płonka-Matyski	23,61	0,00	0,00
Płonka-Strumianka	12,11	20,00	0,00
Roszki-Włodki	0,00	0,00	0,00
Roszki-Wodźki	2,86	50,00	0,00
Uhowo	5,55	14,47	0,00
Wólka Waniewska	5,36	0,00	0,00

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych pozyskanych z Centrum Usług Społecznych w Łapach

Bezpieczeństwo

Poczucie bezpieczeństwa jest jedną z kluczowych kwestii branych pod uwagę przy decyzji o wyborze miejsca zamieszkania. Obszary charakteryzujące się wysokimi wskaźnikami przestępczości czy też kumulacją wykroczeń o różnym charakterze wpływają m.in. na obniżenie wartości nieruchomości i świadczą o niskiej atrakcyjności do życia danego obszaru, osiedla czy ulicy. W związku z powyższym w ramach prac diagnostycznych przeanalizowano dane pozyskane z Komendy Policji w Białymstoku. Na potrzeby niniejszej diagnozy sytuację w poszczególnych jednostkach ilustrują wskaźniki:

— Liczba popełnionych wykroczeń, przestępstw na 100 mieszkańców w 2023 r.

Wskaźnik obejmuje wszystkie wykroczenia i przestępstwa, uwzględnione w Krajowym Systemie Informacyjnym Policji. Takich zdarzeń w gminie Łapy było 2,01 na 100 mieszkańców. Na poziomie jednostek analitycznych najbardziej problematyczne okazały się sołectwa: Wólka Waniewska (3,57/100 mieszkańców), Daniłowo Małe (3,51/100 mieszkańców), Płonka Kościelna (3,33/100 mieszkańców), Bokiny (3,32/100 mieszkańców)

i Daniłowo Duże (3,02/100 mieszkańców). W mieście Łapy popełniono 2,27 takich czynów na 100 mieszkańców.

— Zmiana liczby popełnionych wykroczeń, przestępstw w latach 2018-2023 [%]

Wskaźnik dotyczy zmiany liczby wykroczeń i przestępstw w 2023 r. w porównaniu z 2018 r. Dla gminy Łapy, zgodnie z danymi przekazanymi przez Komendę Powiatową Policji w Białymstoku, wskaźnik ten przyjął wartość 200%, co oznacza wyraźny wzrost popełnianych wykroczeń i przestępstw w ostatnich latach. Negatywnie w tym względzie wyróżniały się sołectwo Uhowo, gdzie liczba popełnionych wykroczeń i przestępstw wzrosła o 1800,00% w 2023 r. w stosunku do 2018 r. (czyli z 1 notowanego zdarzenia do 19 notowanych zdarzeń), sołectwo Gąsówka Stara (wzrost o 1400,00% - czyli z poziomu 0 zdarzeń do poziomu 14 zdarzeń), sołectwo Bokiny (wzrost o 700% - czyli z jednego zdarzenia na 8 zdarzeń). Wzrost nastąpił również w mieście Łapy – o 183,19% (z 113 zdarzeń na 320 zdarzeń). Natomiast w sołectwie Roszki-Wodźki liczba takich zdarzeń zmniejszyła się o 33,33% w 2023 r. w porównaniu z 2018 r. (z 3 zdarzeń na 2 zdarzenia).

— Liczba interwencji służb porządku publicznego na 100 mieszkańców w 2023 r.

Wskaźnik obejmuje wszystkie interwencje uwzględnione w Krajowym Systemie Informacyjnym Policji. Takich interwencji w gminie Łapy było 2,64/100 mieszkańców. Na poziomie jednostek analitycznych najbardziej negatywnie sytuacja wyglądała w sołectwach: Łapy-Korczaki (31,48/100 mieszkańców), Łupianka Nowa (26,39/100 mieszkańców), Łapy-Kołpaki (24,44/100 mieszkańców) i Roszki-Włodki (20,31/100 mieszkańców). W mieście Łapy odnotowano 1,39/100 mieszkańców.

— Liczba kradzieży, naruszeń nietykalności osobistej na 100 mieszkańców

Ostatnim wskaźnikiem ilustrującym poziom bezpieczeństwa w gminie jest wskaźnik odnoszący się do poziomu bezpieczeństwa mieszkańców, zwracający uwagę (w swej interpretacji) na potrzebę większej uwagi postawionej na budowanie postaw dla poszanowania własności i podniesienia elementarnego poczucia bezpieczeństwa osobistego. Dla gminy Łapy odnotowano 0,10 takich zdarzeń na 100 mieszkańców. Średnią wartość dla gminy przewyższyły wartości wskaźnika w sołectwie Daniłowo Duże (0,50/100 mieszkańców), sołectwie Płonka Kościelna (0,26/100 mieszkańców) i mieście Łapy (0,12/100 mieszkańców).

Tabela 6. Podsumowanie wskaźników wg jednostek analitycznych – bezpieczeństwo

Jednostka	Liczba popełnionych wykroczeń, przestępstw na 100 mieszkańców w 2023 r.	Zmiana liczby popełnionych wykroczeń, przestępstw w latach 2018-2023 [%]	Liczba interwencji służb porządku publicznego na 100 mieszkańców w 2023 r.	Liczba kradzieży, naruszeń nietykalności osobistej na 100 mieszkańców w 2023 r.
Łapy – cała gmina	2,01	200,00	2,64	0,10
Bokiny	3,32	700,00	3,32	0,00
Daniłowo Duże	3,02	500,00	8,04	0,50
Daniłowo Małe	3,51	200,00	12,28	0,00
Gąsówka-Oleksin	1,08	0,00	1,08	0,00
Gąsówka Osse	0,52	200,00	7,55	0,00
Gąsówka Skwarki	1,68	400,00	2,94	0,00
Gąsówka-Somachy	0,00	0,00	1,75	0,00
Gąsówka Stara	2,86	1 400,00	2,24	0,00
Łapy-Dębowina	0,87	33,33	3,46	0,00
Łapy-Kołpaki	1,11	100,00	24,44	0,00
Łapy-Korczażki	0,00	0,00	31,48	0,00
Łapy-Łynki	0,51	100,00	9,60	0,00
Łapy (miasto)	2,27	183,19	1,39	0,12
Łapy-Pluśniaki	0,00	0,00	8,15	0,00

Diagnoza służąca wyznaczeniu obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji gminy Łapy

Jednostka	Liczba popełnionych wykroczeń, przestępstw na 100 mieszkańców w 2023 r.	Zmiana liczby popełnionych wykroczeń, przestępstw w latach 2018-2023 [%]	Liczba interwencji służb porządku publicznego na 100 mieszkańców w 2023 r.	Liczba kradzieży, naruszeń nietykalności osobistej na 100 mieszkańców w 2023 r.
Łapy-Szołajdy	0,36	100,00	0,72	0,00
Łupianka Nowa	1,39	100,00	26,39	0,00
Łupianka Stara	0,00	0,00	4,09	0,00
Płonka Kościelna	3,33	8,33	6,92	0,26
Płonka-Kozły	0,00	0,00	11,48	0,00
Płonka-Matyski	0,00	0,00	12,50	0,00
Płonka-Strumianka	0,69	200,00	2,42	0,00
Roszki-Włodki	0,00	0,00	20,31	0,00
Roszki-Wodźki	1,43	-33,33	7,86	0,00
Uhowo	1,39	1 800,00	2,04	0,07
Wólka Waniewska	3,57	400,00	4,46	0,00

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych pozyskanych z Komendy Policji w Białymstoku

Edukacja i aktywność społeczna

Efekty osiągnięte przez uczniów w porównywalnych wynikach egzaminów zewnętrznych pozwalają ocenić poziom kształcenia m.in. na poziomie podstawowym. Jakość kształcenia i dostęp do rozwiniętych usług edukacyjnych wpływa na szanse rozwojowe dzieci i młodzieży oraz przygotowuje je do rozwijania pasji, talentów oraz kontynuowania edukacji na kolejnych szczeblach. Im lepsze wyniki uczniów tym wyższy kapitał ludzki, z kolei słabsze rezultaty edukacyjne są przesłankami do podejmowania działań wyrównawczych i wspierających np. poprzez rozwijanie i poszerzanie kompetencji włączających do aktywnego życia społecznego, obywatelskiego i ekonomicznego.

— Średni wynik egzaminu ósmoklasisty (język polski, matematyka i język angielski) – rok szkolny 2022/2023 [%]

Zakończenie edukacji na szczeblu podstawowym w postaci egzaminu ósmoklasisty pozwala na weryfikację jakości nauczania w poszczególnych szkołach oraz poziomu kompetencji uczniów z poszczególnych jednostek analitycznych. Średnia wartość dla gminy Łapy wynosiła 59,01%. W mieście Łapy uczniowie uzyskali średnio 57,00%. Najlepsze rezultaty osiągnęli uczniowie zamieszkujący sołectwa: Uhowo (70,51%), Gąsówka Skwarki, Gąsówka-Somachy, Płonka Kościelna, Płonka-Kozły, Płonka-Matyski, Płonka-Strumianka, Roszki-Włodki i Roszki-Wodźki (we wszystkich sołectwach uzyskali wynik 61,44%). Natomiast naj słabiej wypadli absolwenci ósmych klas z sołectw: Daniłowo Duże, Daniłowo Małe, Gąsówka-Oleksin, Łapy-Dębowa, Łapy-Korczaki, Łapy-Pluśniaki, Łapy-Szołajdy, którzy osiągnęli średni wynik na poziomie 53,73%.

Istnieją również wskaźniki dotyczące sektora edukacji, które mogą świadczyć o istnieniu stanów kryzysowych, związanych z niewłaściwymi zachowaniami uczniów lub ze specjalnymi potrzebami uczniów. Jednym z nich jest liczba sytuacji problemowych w szkołach na 100 uczniów.

— Liczba sytuacji problemowych w szkołach na 100 uczniów w roku szkolnym 2022/2023 r.

Średnia dla gminy Łapy wynosiła 10,67 takich zdarzeń na 100 uczniów. Wśród jednostek analitycznych negatywnie wyróżniało się miasto Łapy, gdzie miało miejsce 14,84 sytuacji na 100 uczniów i sołectwo Łapy-Dębowa (8,70/100 uczniów). Zjawisko sytuacji problemowych w szkołach dotyczących uczniów, generalnie jest zjawiskiem które zyskuje z roku na rok na znaczeniu i odgrywa istotną rolę w procesach wychowawczych tym samym warto je bacznie monitorować i wyciągać w stosunku do niego odpowiednie wnioski w zakresie prowadzonego procesu edukacyjno – wychowawczego.

Zaangażowanie w szeroko pojęte życie społeczne i działalność wspólnotową jest jednym z wyróżników dobrze zorganizowanej społeczności lokalnej. Wyraża się ono między innymi w zaangażowaniu społecznym poprzez zakładanie i działalność organizacji pozarządowych. Dlatego w celu zobrazowania tego zaangażowania społecznego przyjęto wskaźnik:

— Liczba organizacji pozarządowych na 1000 mieszkańców w 2023 r.

Siła trzeciego sektora – sektora społecznego/pozarządowego – mierzona jest m.in. liczbą organizacji pozarządowych (stowarzyszeń, fundacji), angażujących swoich członków lub wolontariuszy w działania rozwijające lokalny kapitał społeczny. W gminie Łapy, wg publicznych rejestrów organizacji pozarządowych, działało 2,83 OP/1000 mieszkańców. W mieście istniało 2,62 OP/1000 mieszkańców. Szczególnie pozytywnie pod tym względem wartości tego wskaźnika wypadały między innymi sołectwa: Łapy-Korczaki (18,52 OP/1000 mieszkańców) oraz Bokiny (8,30 OP/1000 mieszkańców). W około połowie jednostek analitycznych nie było zarejestrowanych organizacji pozarządowych.

Tabela 7. Podsumowanie wskaźników wg jednostek analitycznych – edukacja i aktywność społeczna

Jednostka	Średni wynik egzaminu ósmoklasisty (język polski, matematyka i język angielski) – rok szkolny 2022/2023 [%]	Liczba sytuacji problemowych w szkołach na 100 uczniów w roku szkolnym 2022/2023	Liczba organizacji pozarządowych na 1000 mieszkańców w 2023 r.
Łapy – cała gmina	59,01	10,67	2,83
Bokiny	54,92	0,00	8,30
Daniłowo Duże	53,73	0,00	5,03
Daniłowo Małe	53,73	0,00	0,00
Gąsówka-Oleksin	53,73	0,00	0,00
Gąsówka Osse	56,21	0,00	2,60
Gąsówka Skwarki	61,44	0,00	0,00
Gąsówka-Somachy	61,44	0,00	0,00
Gąsówka Stara	54,97	0,00	0,00

Diagnoza służąca wyznaczeniu obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji gminy Łapy

Jednostka	Średni wynik egzaminu ósmoklasisty (język polski, matematyka i język angielski) – rok szkolny 2022/2023 [%]	Liczba sytuacji problemowych w szkołach na 100 uczniów w roku szkolnym 2022/2023	Liczba organizacji pozarządowych na 1000 mieszkańców na 2023 r.
Łapy-Dębowina	53,73	8,70	6,49
Łapy-Kołpaki	56,21	0,00	0,00
Łapy-Korczaki	53,73	0,00	18,52
Łapy-Łynki	61,05	0,00	0,00
Łapy (miasto)	57,00	14,84	2,62
Łapy-Pluśniaki	53,73	0,00	7,41
Łapy-Szołajdy	53,73	0,00	3,58
Łupianka Nowa	54,92	0,00	0,00
Łupianka Stara	54,92	0,00	7,67
Płonka Kościelna	61,44	0,00	5,13
Płonka-Kozły	61,44	0,00	0,00
Płonka-Matyski	61,44	0,00	0,00
Płonka-Strumianka	61,44	0,00	3,46
Roszki-Włodki	61,44	0,00	0,00
Roszki-Wodźki	61,44	0,00	7,14
Uhowo	70,51	0,00	2,19
Wólka Waniewska	54,92	0,00	0,00

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych pozyskanych z Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej, Urzędu Miejskiego w Łapach oraz bezpośrednio szkół podstawowych działających na terenie gminy Łapy

KROK 3. Analiza wskaźnikowa – budowa wskaźnika syntetycznego dla sfery społecznej

Nawarstwianie się negatywnych zjawisk w sferze społecznej na terenie gminy jest pierwszym krokiem który może nas zbliżyć do wyznaczenia obszarów wymagających rewitalizacji. Kolejny etap prac delimitacyjnych obejmował więc opracowanie wskaźnika syntetycznego dla sfery społecznej. Zdecydowano się na wykorzystanie wskaźnika syntetycznego, aby móc zaprezentować zbiorcze przedstawienie stopnia natężenia degradacji w poszczególnych jednostkach analitycznych.

Tym samym: dla każdej z wyznaczonych jednostek agregacji danych (jednostek przestrzennych) całościowej analizie poddano pakiet wykorzystanych w diagnozie sfery społecznej wskaźników. Z uwagi na fakt korzystania ze zróżnicowanych wskaźników (w różnych jednostkach, przedziałach, sposobach relatywizacji) konieczna była standaryzacja każdego z nich umożliwiająca wzajemne porównywanie i dalszą analizę – tzw. normalizacja danych.

Jednym ze sposobów wyznaczenia wskaźnika syntetycznego dla zjawisk społecznych jest metoda Perkala, rekomendowana w publikacji Ministerstwa Rozwoju i Technologii pt. „*Delimitacja krok po kroku. Metoda wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji na potrzeby Gminnych Programów Rewitalizacji*”. W pierwszej kolejności każde ze zjawisk kryzysowych normalizowane jest zgodnie ze wzorem:

$$t_{ij} = \frac{x_{ij} - \bar{x}_j}{s_j}$$

gdzie:

t_{ij} – wartość znormalizowanego wskaźnika j dla jednostki urbanistycznej i ,

x_{ij} – wartość wskaźnika j dla jednostki urbanistycznej i ,

\bar{x}_j – średnia arytmetyczna wskaźnika j ,

s_j – odchylenie standardowe wskaźnika j .

Kolejnym krokiem budowania wskaźnika syntetycznego jest określenie czy dany wskaźnik jest stymulantą (wysokie wartości wskaźnika oznaczają, że dane zjawisko jest pozytywne), czy destymulantą (wysokie wartości wskaźnika oznaczają, że dane zjawisko jest negatywne). W przypadku destymulant otrzymane w wyniku normalizacji wartości pozostawia się bez zmian, natomiast uzyskane wartości dla stymulant należy przekształcić według wzoru:

$$z_{ij} = x_{ij} * (-1)$$

gdzie:

z_{ij} – wartość wskaźnika (stymulanty) po przekształceniu,

x_{ij} – wartość wskaźnika j dla jednostki urbanistycznej i .

Ostatni etap obejmuje obliczenie jednej wartości wskaźnika syntetycznego dla każdej z jednostek. Jest on sumą wszystkich wskaźników cząstkowych, które określają negatywne zjawiska w sferze społecznej. Wartość wskaźnika syntetycznego wskazuje czy dana znajduje się w stanie kryzysowym. Im wyższa wartość wskaźnika, tym większe natężenie kryzysu w danym miejscu. Wskaźnik syntetyczny dla zjawisk społecznych oblicza się za pomocą wzoru:

$$P_i = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n t_{ij}$$

gdzie:

P_i – syntetyczny wskaźnik negatywnych zjawisk,

n – liczba wskaźników (cech),

t_{ij} – wartość wskaźnika j dla jednostki analitycznej.

Jeżeli wartość wskaźnika syntetycznego jest dodatnia, to świadczy to o występowaniu kryzysu w sferze społecznej w danej jednostce, podczas gdy wartość ujemna wskazuje na pozytywny obraz zjawisk społecznych. Poniżej przedstawiono wartość wskaźnika syntetycznego dla sfery społecznej (uzyskaną zgodnie z powyższą procedurą) dla poszczególnych jednostek agregacji danych (jednostek przestrzennych) wyznaczonych w gminie Łapy.

Diagnoza służąca wyznaczeniu obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji gminy Łapy

Tabela 8. Wskaźniki cząstkowe po normalizacji danych – sfera społeczna
(natężenie zjawisk kryzysowych – im wyższa wartość tym większy kryzys w sferze społecznej)

Miasto/Sołectwo	Demografia		Bezrobocie	Odsetek osób korzystających z pomocy społecznej	Pomoc społeczna	
	Zmiana liczby ludności w latach 2018-2023	Odsetek osób powyżej 60 r.ż.	Odsetek osób bezrobotnych		Udział osób korzystających z pomocy społecznej z powodu	
					niepełnosprawności	przemocy w rodzinie
					w ogóle osób korzystających z pomocy społecznej	
Bokiny	1,33	1,70	-0,42	-0,73	-0,77	-0,20
Daniłowo Duże	0,59	-0,30	-1,08	-0,67	2,72	-0,20
Daniłowo Małe	-0,78	-2,06	1,57	0,70	2,72	-0,20
Gąsówka Oleksin	0,95	-1,19	-1,04	-0,52	-0,77	-0,20
Gąsówka Osse	-1,25	0,62	0,40	-0,04	-0,66	-0,20
Gąsówka Skwarki	0,31	-0,46	-0,92	-1,02	0,39	-0,20
Gąsówka Somachy	-1,13	-2,42	1,57	1,94	-0,77	-0,20
Gąsówka Stara	-0,43	0,29	0,96	-0,71	0,23	-0,20
Łapy-Dębowina	0,23	-0,41	0,72	-0,51	0,49	-0,20
Łapy-Kołpaki	0,25	1,67	-0,32	-0,88	1,56	-0,20

Diagnoza służąca wyznaczeniu obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji gminy Łapy

Łapy-Korczażki	1,18	0,76	-1,71	0,82	-0,77	-0,20
Łapy-Łynki	-2,87	-0,59	-0,14	-0,13	-0,31	-0,20
Łapy	0,47	1,19	0,61	-0,26	0,06	4,90
Łapy-Pluśniaki	-0,36	-0,53	-0,79	-0,55	0,23	-0,20
Łapy-Szołajdy	-0,17	0,21	0,97	-0,26	-0,59	-0,20
Łupianka Nowa	0,49	1,33	-1,71	1,97	-0,77	-0,20
Łupianka Stara	1,36	-0,79	-0,12	0,30	-0,23	-0,20
Płonka Kościelna	0,53	-0,36	0,05	-0,11	-0,54	-0,20
Płonka Kozły	0,71	-0,06	-0,69	0,71	-0,54	-0,20
Płonka Matyski	-1,94	1,04	0,89	2,70	-0,77	-0,20
Płonka Strumianka	-0,45	-0,33	1,53	0,67	-0,07	-0,20
Roszki Włodki	-0,48	0,19	1,21	-1,46	-0,77	-0,20
Roszki Wodźki	0,28	-0,25	-0,82	-0,96	0,97	-0,20
Uhowo	0,20	0,57	0,43	-0,49	-0,27	-0,20
Wólka Waniewska	0,97	0,19	-1,15	-0,52	-0,77	-0,20

Diagnoza służąca wyznaczeniu obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji gminy Łapy

Miasto/Sołectwo	Bezpieczeństwo				Edukacja i kapitał ludzki		Aktywność społeczna
	Liczba popełnionych wykroczeń, przestępstw na 100 mieszkańców	Zmiana liczby popełnionych wykroczeń, przestępstw w latach 2018-2023	Liczba interwencji służb porządku publicznego na 100 mieszkańców	Liczba kradzieży, naruszeń nietykalności osobistej na 100 mieszkańców	Średni wynik egzaminu ośmioklasisty (%)	Liczba sytuacji problemowych w szkołach na 100 uczniów	Liczba organizacji pozarządowych na 1000 mieszkańców
Bokiny	1,60	1,01	-0,64	-0,35	0,67	-0,28	-1,19
Daniłowo Duże	1,36	0,56	-0,08	4,23	0,95	-0,28	-0,43
Daniłowo Małe	1,75	-0,13	0,43	-0,35	0,95	-0,28	0,75
Gąsówka Oleksin	-0,19	-0,58	-0,91	-0,35	0,95	-0,28	0,75
Gąsówka Osse	-0,63	-0,13	-0,14	-0,35	0,36	-0,28	0,14
Gąsówka Skwarki	0,29	0,33	-0,69	-0,35	-0,88	-0,28	0,75
Gąsówka Somachy	-1,05	-0,58	-0,83	-0,35	-0,88	-0,28	0,75
Gąsówka Stara	1,23	2,61	-0,77	-0,35	0,66	-0,28	0,75
Łapy-Dębowina	-0,36	-0,51	-0,63	-0,35	0,95	2,34	-0,77
Łapy-Kołpaki	-0,16	-0,35	1,89	-0,35	0,36	-0,28	0,75

Diagnoza służąca wyznaczeniu obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji gminy Łapy

Łapy-Korczaki	-1,05	-0,58	2,74	-0,35	0,95	-0,28	-3,58
Łapy-Łynki	-0,65	-0,35	0,11	-0,35	-0,79	-0,28	0,75
Łapy	0,76	-0,17	-0,88	0,75	0,17	4,20	0,14
Łapy-Pluśniaki	-1,05	-0,58	-0,06	-0,35	0,95	-0,28	-0,98
Łapy-Szołajdy	-0,76	-0,35	-0,96	-0,35	0,95	-0,28	-0,09
Łupianka Nowa	0,06	-0,35	2,13	-0,35	0,67	-0,28	0,75
Łupianka Stara	-1,05	-0,58	-0,55	-0,35	0,67	-0,28	-1,05
Płonka Kościelna	1,61	-0,56	-0,21	1,99	-0,88	-0,28	-0,45
Płonka Kozły	-1,05	-0,58	0,34	-0,35	-0,88	-0,28	0,75
Płonka Matyski	-1,05	-0,58	0,46	-0,35	-0,88	-0,28	0,75
Płonka Strumianka	-0,50	-0,13	-0,75	-0,35	-0,88	-0,28	-0,06
Roszki Włodki	-1,05	-0,58	1,40	-0,35	-0,88	-0,28	0,75
Roszki Wodźki	0,09	-0,66	-0,10	-0,35	-0,88	-0,28	-0,92
Uhowo	0,06	3,52	-0,80	0,32	-3,04	-0,28	0,24
Wólka Waniewska	1,80	0,33	-0,51	-0,35	0,67	-0,28	0,75

Źródło: opracowanie własne

Tabela 9. Wskaźnik syntetyczny – sfera społeczna (podsumowanie)

Miasto/Sołectwo	Wskaźnik syntetyczny - suma
Bokiny	1,72
Daniłowo Duże	7,36
Daniłowo Małe	5,07
Gąsówka Oleksin	-3,39
Gąsówka Osse	-2,16
Gąsówka Skwarki	-2,74
Gąsówka Somachy	-4,24
Gąsówka Stara	3,98
Łapy-Dębowina	1,00
Łapy-Kołpaki	3,93
Łapy-Korczaki	-2,08
Łapy-Łynki	-5,79
Łapy	11,94
Łapy-Pluśniaki	-4,56
Łapy-Szołajdy	-1,88
Łupianka Nowa	3,72
Łupianka Stara	-2,88
Płonka Kościelna	0,57
Płonka Kozły	-2,14
Płonka Matyski	-0,22
Płonka Strumianka	-1,80
Roszki Włodki	-2,52
Roszki Wodźki	-4,08
Uhowo	0,25
Wólka Waniewska	0,93

Źródło: opracowanie własne

Powyższe działania pozwoliły na ustalenie, które z analizowanych jednostek przestrzennych cechuje wysokie natężenie zjawisk kryzysowych oraz wysoki poziom

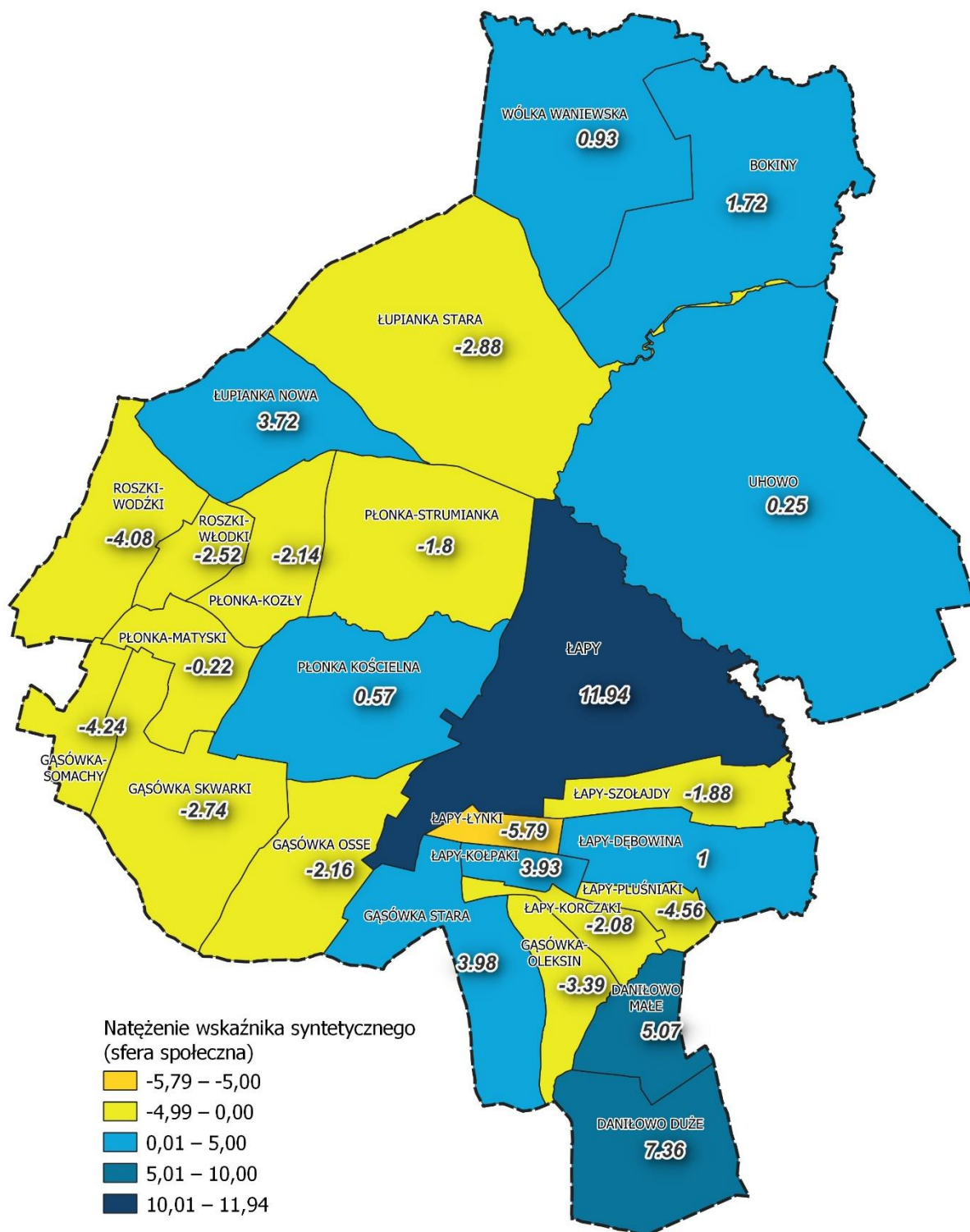
Diagnoza służąca wyznaczeniu obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji gminy Łapy

degradacji i tym samym w których z nich potencjalnie wymagana jest najpilniejsza interwencja rewitalizacyjna.

W efekcie niniejszej analizy uzyskano wynik - obszar gminy Łapy znajdujący się w stanie kryzysowym z powodu koncentracji negatywnych zjawisk społecznych to obszar jednostek przestrzennych: miasto Łapy, Bokiny, Daniłowo Duże, Daniłowo Małe, Gąsówka Stara, Łapy-Dębowina, Łapy-Kołpaki, Łupianka Nowa, Płonka Kościelna, Uhowo, Wólka Waniewska.

Najwyższe wartości wskaźnik syntetyczny w sferze społecznej przyjmuje dla jednostki: miasto Łapy.

Rysunek 2. Wartości wskaźnika syntetycznego w sferze społecznej dla gminy Łapy.

Źródło: opracowanie własne

KROK 4. Analiza danych w pozostałych sferach

Zgodnie z wytycznymi ustawy o rewitalizacji w procedurze delimitacji, oprócz analizy negatywnych zjawisk w sferze społecznej, uwzględnia się także występowanie kryzysu w przynajmniej jednej z pozostałych sfer: gospodarczej, środowiskowej, technicznej i przestrzenno-funkcjonalnej. Występowanie kryzysu w sferze społecznej stanowi podstawę do wyznaczania obszaru zdegradowanego, a sfery pozaspołeczne stanowią w tym przypadku kolejną, uzupełniającą tę decyzję przesłankę.

W ramach tego etapu przeprowadzono szczegółową diagnozę zjawisk występujących na terenie gminy Łapy w pozostałych (pozaspołecznych) sferach wskazanych w ustawie o rewitalizacji.

Analiza – analogicznie jak w Kroku 2 – została przeprowadzona w podziale na ustalone jednostki przestrzenne z uwzględnieniem 18 wskaźników opisujących negatywne zjawiska gospodarcze, środowiskowe, techniczne i funkcjonalno-przestrzenne.

Zgodnie z wytycznymi ustawy o rewitalizacji analizie poddano także wskaźniki pozwalające na ocenę stopnia dostępności przestrzeni i obiektów dla osób ze szczególnymi potrzebami. W tym celu w sferze funkcjonalno – przestrzennej i technicznej uwzględniono takie wskaźniki jak:

- Występowanie miejsc parkingowych dedykowanych osobom z niepełnosprawnością przy budynkach użyteczności publicznej,
- Odsetek budynków użyteczności publicznej z toaletą dostosowaną do potrzeb osób z niepełnosprawnością,
- Odsetek budynków użyteczności publicznej z wejściem dostępnym dla osób z niepełnosprawnością ruchową.

Tabela 10. Wykaz wskaźników do sfery gospodarczej, środowiskowej, technicznej, przestrzenno-funkcjonalnej

L.p.	Nazwa wskaźnika	Źródło danych	Definicja wskaźnika
1.	Liczba aktywnych podmiotów gospodarczych na 100 mieszkańców.	Urząd Miejski w Łapach	Wskaźnik świadczy o stanie lokalnej gospodarki i lokalnego rynku pracy.
2.	Zmiana liczby podmiotów gospodarczych w latach 2018 – 2023 (%)	Urząd Miejski w Łapach	Wskaźnik świadczy o stanie lokalnej gospodarki, jej dynamice, poprzez obraz trendu zmian zachodzących na przestrzeni określonego czasu.
3.	Udział zawieszonych podmiotów gospodarczych w ich ogólnej liczbie w 2023 r. (%)	Urząd Miejski w Łapach	Wskaźnik świadczy o stanie lokalnej gospodarki i występowaniu ewentualnych problemów na lokalnym rynku pracy.
4.	Liczba nowozarejestrowanych podmiotów gospodarczych na 100 mieszkańców w 2023 r.	Urząd Miejski w Łapach	Wskaźnik świadczy o stanie lokalnej gospodarki i dynamice rozwoju lokalnego rynku pracy.
5.	Liczba wyrejestrowanych podmiotów gospodarczych na 100 mieszkańców w 2023 r.	Urząd Miejski w Łapach	Wskaźnik świadczy o stanie lokalnej gospodarki i występowaniu ewentualnych problemów na lokalnym rynku pracy.
6.	Średnie roczne stężenie B(a)P w 2023 r.	Główny Inspektorat Ochrony Środowiska	Wskaźnik obrazuje stan jakości powietrza na danym obszarze.
7.	Obszar zagrożenia powodziowego 10% (raz na 10 lat)	Hydroportal - ISOK	Wskaźnik prezentuje czy dany obszar jest objęty ryzykiem powodziowym - na danym obszarze istnieje wysokie (10%) prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi.

Diagnoza służąca wyznaczeniu obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji gminy Łapy

L.p.	Nazwa wskaźnika	Źródło danych	Definicja wskaźnika
8.	Obszary zagrożone powodzią od wód gruntowych (podtopienia)	Hydroportal - ISOK	Wskaźnik prezentuje czy dany obszar jest objęty ryzykiem podtopienia - zagrożenie powodzią od wód gruntowych (podtopieniami).
9.	Występowanie powierzchniowych form ochrony przyrody	Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska	Wskaźnik mówi o tym czy na danym obszarze występuje któraś z form ochrony przyrody (Parki Narodowe lub Natura 2000). Dla człowieka i jego jakości życia sąsiedztwo obszarów chronionych, z zachowanym naturalnym biosystemem, jest czynnikiem sprzyjającym (pozytywny wpływ na zdrowie).
10.	Odsetek sieci drogowej wymagającej napraw w ogólnej długości sieci drogowej wg jednostki w 2023 r. (%)	Urząd Miejski w Łapach	Wskaźnik świadczy o jakości i stanie technicznym infrastruktury drogowej, warunkach do przemieszczania się mieszkańców oraz konieczności ponoszenia dodatkowych nakładów na niezbędne naprawy.
11.	Gęstość średnioważona przystanków w 2023 r.	Urząd Miejski w Łapach	Wskaźnik obrazuje poziom dostępności do publicznej usługi komunikacyjnej oraz warunki dla mobilności i przemieszczania się.
12.	Występowanie placówek opieki zdrowotnej w 2023 r.	Urząd Miejski w Łapach	Wskaźnik pokazuje możliwość dostępu mieszkańców do placówek służby zdrowia w danej jednostce.
13.	Występowanie miejsc parkingowych dedykowanych osobom z niepełnosprawnością przy budynkach użyteczności publicznej w 2023 r.	Urząd Miejski w Łapach	Wskaźnik może świadczyć o niedostosowaniu infrastruktury publicznej do potrzeb osób z niepełnosprawnościami.
14.	Odsetek budynków użyteczności publicznej z toaletą dostosowaną do potrzeb osób z niepełnosprawnością w 2023 r. (%)	Urząd Miejski w Łapach	Wskaźnik może świadczyć o konieczności poprawy infrastruktury – obiektów użyteczności publicznej – pod kątem zapewnienia lub zwiększenia dostępności dla osób ze specjalnymi potrzebami.

Diagnoza służąca wyznaczeniu obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji gminy Łapy

L.p.	Nazwa wskaźnika	Źródło danych	Definicja wskaźnika
15.	Odsetek budynków użyteczności publicznej z wejściami dostępnymi dla osób z niepełnosprawnością ruchową w 2023 r. (%)	Urząd Miejski w Łapach	Wskaźnik może świadczyć o konieczności poprawy infrastruktury – obiektów użyteczności publicznej – pod kątem zapewnienia lub zwiększenia dostępności dla osób ze specjalnymi potrzebami.
16.	Udział budynków zawierających azbest w ogólnej liczbie budynków w 2023 r. (%)	Urząd Miejski w Łapach	Wskaźnik obrazuje jakość tkanki budowlanej poprzez udział budynków wykonanych z materiałów mogących stanowić zagrożenia dla zdrowia mieszkańców.
17.	Udział liczby pieców do wymiany/budynków z nieekologicznymi źródłami ciepła w ogólnej liczbie budynków w 2023 r. (%)	Urząd Miejski w Łapach	Wskaźnik obrazuje jakość tkanki budowlanej poprzez udział budynków wymagających wymiany pieców lub zmiany nieekologicznych źródeł ciepła na źródła bezpieczne dla środowiska naturalnego.
18.	Liczba budynków zabytkowych na km ² w 2023 r.	Urząd Miejski w Łapach	Wskaźnik obrazuje jakość tkanki budowlanej i może świadczyć o konieczności ponoszenia dodatkowych nakładów finansowych na utrzymanie obiektów zabytkowych.

Źródło: opracowanie własne

Sfera gospodarcza

Determinanty dynamiki rozwoju gminy to m.in.: atrakcyjność lokalnego rynku pracy, ilość i jakość podmiotów gospodarczych, poziom zatrudnienia, poziom bezrobocia, poziom wynagrodzeń czy specjalizacje lokalnych firm. Z kolei zjawiska kryzysowe w tych obszarach mogą wpływać i potęgować negatywne trendy społeczne, w tym decyzje migracyjne mieszkańców. Kondycja gospodarcza gminy jest bowiem jednym z wyznaczników jakości życia mieszkańców. Stan lokalnej gospodarki jest także istotnym czynnikiem wpływającym na jakość życia mieszkańców.

Gmina Łapy jest gminą zróżnicowaną, charakteryzującą się zarówno obszarami typowo miejskimi, gdzie funkcje gospodarcze są funkcjami dominującymi, jak i obszarami o tzw. wiejskim charakterze. W ramach analizy gospodarczej skoncentrowano się tylko na zaprezentowaniu wskaźników odnoszących się do podmiotów gospodarczych, nie analizując funkcji rolniczej, ponieważ pozarolnicza działalność gospodarcza ma największy wpływ na identyfikację potencjalnych kryzysów w sferze gospodarcze gminy Łapy.

Bazując na danych źródłowych uzyskanych z Urzędu Miejskiego w Łapach do analizy sfery gospodarczej zostało wykorzystane pięć wskaźników:

— Liczba aktywnych podmiotów gospodarczych na 100 mieszkańców w 2023 r.

Niskie wartości wskaźnika są objawem regresji rozwoju społeczno-gospodarczego. Zjawiska kryzysowe sfery gospodarczej, takie jak niski stopień przedsiębiorczości czy słaba kondycja lokalnych przedsiębiorstw, niekorzystnie przekładają się na dynamikę rozwoju gminy i mają także swój negatywny wpływ na sytuację społeczną obszaru i jego mieszkańców. W 2023 r. na 100 mieszkańców gminy Łapy przypadało ponad 5 aktywnych podmiotów gospodarczych (5,58/100 mieszkańców). Wyraźnie najwięcej aktywnych podmiotów gospodarczych, w przeliczeniu na 100 mieszkańców, występowało w jednostce analitycznej Łapy - Kołpak (11,11), kolejne wysokie wartości wskaźnika odnotowano w jednostce Daniłowo Małe (8,77), ale także Łapy Pluśniaki (6,67) czy samym mieście Łapy, gdzie wskaźnik ten także osiągnął wartość przekraczającą średnią dla gminy (6,33). Najmniejsza koncentracja podmiotów gospodarczych, w przeliczeniu na 100 mieszkańców, występowała w: Gąsówka Somachy (0,00), Łapy - Korczaki (0,00) oraz Łupianka Nowa (0,00) gdzie nie odnotowano w 2023 r. żadnego podmiotu gospodarczego. Zdecydowana większość jednostek przestrzennych w gminie Łapy odnotowała wartości poniżej średniej dla gminy - w ramach analizowanego wskaźnika.

— Zmiana liczby podmiotów gospodarczych w latach 2018 – 2023 [%]

W gminie Łapy liczba takich podmiotów, w analizowanym okresie czasu, zwiększyła się o 14,38 %. W większości jednostek analitycznych sytuacja gospodarcza, ukazana za pomocą zmiany liczby podmiotów gospodarczych w 2023 r. poprawiła się w stosunku do roku 2018. Najbardziej dynamiczna i pozytywna zmiana, na przestrzeni analizowanych lat, została odnotowana w jednostkach przestrzennych: Daniłowo Duże – przyrost liczby podmiotów gospodarczych wynosił 300,00%, Daniłowo Małe (przyrost o 150,00%) i Gąsówka-Oleksin (przyrost o 133,33%). W mieście Łapy funkcjonowało w 2023 r. o 12,27% podmiotów więcej niż w 2018 r. Natomiast na tle gminy szczególnie niekorzystnie wyglądały zmiany w dwóch sołectwach, które charakteryzowały się największym spadkiem tego wskaźnika: Łupianka Nowa (- 100%) i Bokiny (- 33,33%).

— Udział zawieszonych podmiotów gospodarczych w ich ogólnej liczbie w 2023 r. [%]

W całej gminie Łapy, wg. stanu na 2023 r., 18,86% podmiotów dokonało zawieszenia działalności gospodarczej, natomiast w mieście Łapy było to odpowiednio 17,91%. Największy udział zawieszonych podmiotów gospodarczych, w ich ogólnej liczbie, wystąpił w sołectwach: Gąsówka-Somachy (100%) i Łapy-Korczaki (100%). Najbardziej stabilna gospodarczo sytuacja wyglądała w sołectwie Łapy-Szołajdy, gdzie jedynie 9,09% podmiotów gospodarczych zawiesiło swoją działalność (wg stanu na 2023 r.).

— Liczba nowozarejestrowanych podmiotów gospodarczych na 100 mieszkańców w 2023 r.

Do jednostek przestrzennych, w których w 2023 r. zarejestrowano najmniej nowych podmiotów gospodarczych, w przeliczeniu na 100 mieszkańców, należały: Gąsówka Stara (0,20/100 mieszkańców) i Uhowo (0,22/100 mieszkańców). Wypadły one niekorzystnie na tle gminy Łapy, gdzie zarejestrowano 0,34 podmioty na 100 mieszkańców. W mieście Łapy dokonano rejestracji 0,40 podmiotów na 100 mieszkańców co wskazuje na lokalną dynamikę gospodarczą jednostki.

— Liczba wyrejestrowanych podmiotów gospodarczych na 100 mieszkańców w 2023 r.

W gminie Łapy w 2023 roku wyrejestrowano 0,23 podmioty na 100 mieszkańców. Nieznacznie więcej podmiotów wyrejestrowano w samym mieście Łapy – 0,26/100

mieszkańców. W 2023 r. średnia liczba wyrejestrowanych podmiotów gospodarczych na 100 mieszkańców osiągnęła wartości najwyższe w jednostce przestrzennej Roszki-Wodźki (1,43), Łapy-Dębowina (0,65) i Gąsówka Skwarki (0,42). Najmniej podmiotów gospodarczych w 2023 r. zostało wyrejestrowanych w przeliczeniu na 100 mieszkańców w sołectwie Uhowo - 0,07 oraz w sołectwie Gąsówka Stara - 0,20.

Diagnoza służąca wyznaczeniu obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji gminy Łapy

Tabela 11. Podsumowanie wskaźników wg jednostek analitycznych – sfera gospodarcza

Jednostka	Liczba aktywnych podmiotów gospodarczych na 100 mieszkańców w 2023 r.	Zmiana liczby podmiotów gospodarczych w latach 2018 – 2023 [%]	Udział zawieszonych podmiotów gospodarczych w ich ogólnej liczbie w 2023 r. [%]	Liczba nowozarejestrowanych podmiotów gospodarczych na 100 mieszkańców w 2023 r.	Liczba wyrejestrowanych podmiotów gospodarczych na 100 mieszkańców w 2023 r.
Łapy – cała gmina	5,58	14,38	18,86	0,34	0,23
Bokiny	2,07	-33,33	16,67	0,00	0,00
Daniłowo Duże	4,02	300,00	0,00	0,00	0,00
Daniłowo Małe	8,77	150,00	0,00	0,00	0,00
Gąsówka-Oleksin	4,30	133,33	42,86	0,00	0,00
Gąsówka Osse	2,86	-6,67	21,43	0,00	0,00
Gąsówka Skwarki	1,68	50,00	33,33	0,00	0,42

Diagnoza służąca wyznaczeniu obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji gminy Łapy

Jednostka	Liczba aktywnych podmiotów gospodarczych na 100 mieszkańców w 2023 r.	Zmiana liczby podmiotów gospodarczych w latach 2018 – 2023 [%]	Udział zawieszonych podmiotów gospodarczych w ich ogólnej liczbie w 2023 r. [%]	Liczba nowozarejestrowanych podmiotów gospodarczych na 100 mieszkańców w 2023 r.	Liczba wyrejestrowanych podmiotów gospodarczych na 100 mieszkańców w 2023 r.
Gąsówka-Somachy	0,00	0,00	100,00	0,00	0,00
Gąsówka Stara	3,88	60,00	20,83	0,20	0,20
Łapy-Dębowina	4,76	12,50	18,52	0,43	0,65
Łapy-Kołpaki	11,11	44,44	23,08	0,00	0,00
Łapy-Korczaki	0,00	0,00	100,00	0,00	0,00
Łapy-Łynki	3,03	85,71	53,85	0,00	0,00
Łapy (miasto)	6,33	12,27	17,91	0,40	0,26

Diagnoza służąca wyznaczeniu obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji gminy Łapy

Jednostka	Liczba aktywnych podmiotów gospodarczych na 100 mieszkańców w 2023 r.	Zmiana liczby podmiotów gospodarczych w latach 2018 – 2023 [%]	Udział zawieszonych podmiotów gospodarczych w ich ogólnej liczbie w 2023 r. [%]	Liczba nowozarejestrowanych podmiotów gospodarczych na 100 mieszkańców w 2023 r.	Liczba wyrejestrowanych podmiotów gospodarczych na 100 mieszkańców w 2023 r.
Łapy-Pluśniaki	6,67	42,86	10,00	1,48	0,00
Łapy-Szołajdy	3,58	-15,38	9,09	0,36	0,00
Łupianka Nowa	0,00	-100,00	0,00	0,00	0,00
Łupianka Stara	4,35	4,76	22,73	0,51	0,26
Płonka Kościelna	5,64	85,71	15,38	0,00	0,26
Płonka-Kozły	3,28	-20,00	0,00	0,00	0,00
Płonka-Matyski	1,39	0,00	0,00	0,00	0,00

Diagnoza służąca wyznaczeniu obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji gminy Łapy

Jednostka	Liczba aktywnych podmiotów gospodarczych na 100 mieszkańców w 2023 r.	Zmiana liczby podmiotów gospodarczych w latach 2018 – 2023 [%]	Udział zawieszonych podmiotów gospodarczych w ich ogólnej liczbie w 2023 r. [%]	Liczba nowozarejestrowanych podmiotów gospodarczych na 100 mieszkańców w 2023 r.	Liczba wyrejestrowanych podmiotów gospodarczych na 100 mieszkańców w 2023 r.
Płonka-Strumianka	1,38	-20,00	50,00	0,00	0,00
Roszki-Włodki	1,56	100,00	50,00	1,56	0,00
Roszki-Wodźki	2,86	-14,29	33,33	0,71	1,43
Uhowo	4,16	20,00	20,83	0,22	0,07
Wólka Waniewska	5,36	0,00	25,00	0,00	0,00

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych pozyskanych z Urzędu Miejskiego w Łapach.

Diagnoza służąca wyznaczeniu obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji gminy Łapy

Analizując sytuację w sferze gospodarczej, w oparciu o opisanych powyżej wskaźników, wyodrębniono jednostki przestrzenne dotknięte kryzysem w największym stopniu.

Dla żadnej z jednostek przestrzennych nie odnotowano sytuacji kryzysowej manifestującej się we wszystkich obszarach analizy (dla wszystkich pięciu wskaźników), jednak istnieją jednostki, gdzie zaobserwowano niekorzystną sytuację pod względem czterech wskaźników. Należały do nich: Gąsówka Osse, Gąsówka Skwarki, Gąsówka-Somachy, Łapy-Korczaki, Łupianka Stara, Płonka-Strumianka, Roszki-Wodźki i Wólka Waniewska.

W mieście Łapy na występowanie kryzysu wskazały dwa mierniki. W mieście nastąpiła niekorzystna, w porównaniu z gminą Łapy, zmiana liczby podmiotów w 2023 r. w stosunku do 2018 r. oraz wyższa niż średnia dla gminy liczba wyrejestrowanych podmiotów gospodarczych. Wskazuje to potencjalnie na kurczenie się obszaru działalności gospodarczej w mieście Łapy. Zwykle działalność gospodarcza koncentruje się w obszarze miejskim, wykazując niejednokrotnie wyraźny trend wzrostowy, zatem powyższe wyniki dla miasta Łapy nieco niepokojąco odbiegają od tej powszechnej tendencji, chociaż generalnie w jednostce przestrzennej miasto Łapy kryzysu w sferze gospodarczej (analizowanego w kontekście rewitalizacyjnym) nie odnotowano.

Sfera środowiskowa

Stan środowiska naturalnego, charakteryzujący miejsce zamieszkania, jest istotnym czynnikiem wpływającym na jakość życia, kondycję zdrowotną, poczucie bezpieczeństwa, czy poczucie dobrostanu, który znacząco wpływa na wzmocnienie funkcji osadniczych danego obszaru. Dlatego też czynniki środowiskowe, wraz ze wzrostem świadomości mieszkańców dotyczących m.in. zanieczyszczenia powietrza, zmian klimatycznych czy trendów konsumpcyjnych (zero waste), wyraźnie zyskują na znaczeniu.

Na podstawie danych Głównego Inspektora Ochrony Środowiska (GIOŚ), Hydroportalu - Informatycznego Systemu Osłony Kraju i Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska za 2023 r. do analizy sfery środowiskowej wykorzystano cztery wskaźniki:

— Średnie roczne stężenie B(a)P [$\mu\text{g}/\text{m}^3$]

Na podstawie danych Głównego Inspektora Ochrony Środowiska (GIOŚ) można wywnioskować, że średnie roczne stężenie B(a)P dla gminy Łapy sięgało 0,47 [$\mu\text{g}/\text{m}^3$]. Sytuacja z zanieczyszczeniem powietrza tym składnikiem najgorzej wyglądała dla jednostek: Łapy-Szołajdy (1,68 [$\mu\text{g}/\text{m}^3$]), miasto Łapy (1,24 [$\mu\text{g}/\text{m}^3$]), Łapy-Dębowina (1,14 [$\mu\text{g}/\text{m}^3$]) oraz Łapy-Łynki (1,12 [$\mu\text{g}/\text{m}^3$]). Natomiast najkorzystniejszą sytuacją wyglądała w sołectwach: Wólka Waniewska (0,20 [$\mu\text{g}/\text{m}^3$]), Bokiny (0,21 [$\mu\text{g}/\text{m}^3$]), Roszki-Wodźki (0,25 [$\mu\text{g}/\text{m}^3$]), Roszki-Włodki (0,27 [$\mu\text{g}/\text{m}^3$]) i Gąsówka-Somachy (0,27 [$\mu\text{g}/\text{m}^3$]), co świadczyło o lepszej jakości powietrza na tych obszarach.

Kolejnym niekorzystnym zjawiskiem w sferze środowiskowej jest zagrożenie powodzią i podtopieniami. W ramach analizy zbadano czy dana jednostka jest uznana za obszar zagrożenia powodziowego raz na 10 lat lub obszar zagrożony powodzią od wód gruntowych.

— Obszar zagrożenia powodziowego 10% (raz na 10 lat)

Gmina Łapy objęta jest terenem, który podlega temu zagrożeniu, tak samo jak miasto Łapy. Za obszar zagrożenia powodziowego 10 % uznaje się także połowę z analizowanych sołectw (12 z 24 jednostek), między innymi: Bokiny, Daniłowo Duże, Łapy-Dębowina, Uhowo i Wólkę Waniewską.

— Obszary zagrożone powodzią od wód gruntowych (podtopienia)

Za obszar zagrożony podtopieniami uznaje się gminę Łapy, miasto Łapy oraz zdecydowaną większość analizowanych sołectw, z wyjątkiem: Gąsówki Osse, Łap-Kołpak i Łupianki Nowej.

— Występowanie powierzchniowych form ochrony przyrody

Na terenie, na którym istnieją obszary chronione (parki narodowe lub obszar Natura 2000 jak w przypadku gminy Łapy), stan środowiska naturalnego przyjmuje wyższe wartości. Dla człowieka i jego jakości życia sąsiedztwo obszarów chronionych, z zachowanym naturalnym biosystemem, jest czynnikiem sprzyjającym, mającym pozytywny wpływ na zdrowie ludzkie (poprzez m.in. poprawę samopoczucie i ogólnego zdrowia psychicznego, wpływając pozytywnie na samoocenę i redukcję stresu, podnosząc odporność organizmu). Tym samym wskaźnik: występowanie powierzchniowych form ochrony przyrody należy uznać jako stymulant rozwoju danej jednostki – oznakę pozytywnej sytuacji w sferze środowiskowej, ekosystemie życia mieszkańców danej jednostki przestrzennej. Analogicznie, tam gdzie obszary chronione nie występują, można mówić o kryzysie w sferze środowiskowej. Formą ochrony przyrody objętych jest prawie połowa analizowanych jednostek agregacji danych w gminie Łapy, między innymi: Łupianka Nowa, Łupianka Stara, Płonka Kościelna, Daniłowo Małe oraz miasto Łapy. Jednostki jej pozbawione (z tzw. kryzysem) to m.in.: Gąsówka-Oleksin, Gąsówka Skwarki, Łapy-Łynki i Płonka-Kozły.

Tabela 12. Podsumowanie wskaźników wg jednostek analitycznych– sfera środowiskowa

Jednostka	Średnie roczne stężenie B(a)P w 2023 r. [$\mu\text{g}/\text{m}^3$]	Obszar zagrożenia powodziowego 10% (raz na 10 lat)	Obszary zagrożone powodzią od wód gruntowych (podtopienia)	Występowanie powierzchniowych form ochrony przyrody
Łapy – cała gmina	0,47	TAK	TAK	TAK
Bokiny	0,21	TAK	TAK	TAK
Daniłowo Duże	0,31	TAK	TAK	TAK
Daniłowo Małe	0,34	NIE	TAK	TAK
Gąsówka-Oleksin	0,38	NIE	TAK	NIE
Gąsówka Osse	0,56	NIE	NIE	NIE
Gąsówka Skwarki	0,35	NIE	TAK	NIE
Gąsówka-Somachy	0,27	NIE	TAK	NIE

Jednostka	Średnie roczne stężenie B(a)P w 2023 r. [$\mu\text{g}/\text{m}^3$]	Obszar zagrożenia powodziowego 10% (raz na 10 lat)	Obszary zagrożone powodzią od wód gruntowych (podtopienia)	Występowanie powierzchniowych form ochrony przyrody
Gąsówka Stara	0,51	NIE	TAK	NIE
Łapy-Dębowina	1,14	TAK	TAK	TAK
Łapy-Kołpaki	0,40	NIE	NIE	NIE
Łapy-Korczaki	0,40	TAK	TAK	NIE
Łapy-Łynki	1,12	NIE	TAK	NIE
Łapy (miasto)	1,24	TAK	TAK	TAK
Łapy-Pluśniaki	0,37	TAK	TAK	TAK
Łapy-Szołajdy	1,68	TAK	TAK	TAK
Łupianka Nowa	0,35	NIE	NIE	TAK
Łupianka Stara	0,35	TAK	TAK	TAK
Płonka Kościelna	0,99	TAK	TAK	TAK
Płonka-Kozły	0,39	TAK	TAK	NIE
Płonka-Matyski	0,38	NIE	TAK	NIE
Płonka-Strumianka	0,69	TAK	TAK	TAK
Roszki-Włodki	0,27	NIE	TAK	NIE
Roszki-Wodźki	0,25	NIE	TAK	NIE
Uhowo	0,48	TAK	TAK	TAK
Wólka Waniewska	0,20	TAK	TAK	TAK

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych pozyskanych z Urzędu Miasta i Gminy Łapy, Głównego Inspektora Ochrony Środowiska i Generalnej Dyrekcja Ochrony Środowiska

Podsumowując wyniki opisanych wyżej wskaźników, w sferze środowiskowej nie występują jednostki przestrzenne, w których odnotowano stan kryzysowy pod względem wszystkich czterech wskaźników. Jednakże trzy wskaźniki wskazują na obszar kryzysowy w sołectwach: Gąsówka Stara, Łapy-Dębowa, Łapy-Korczaki, Łapy-Łynki, miasto Łapy, Łapy-Szołajdy, Płonka Kościelna, Płonka-Kozły, Płonka-Strumianka, Uhowo.

Sfera przestrzenno-funkcjonalna

Sfera przestrzenno - funkcjonalna jest kolejnym istotnym obszarem wymagany w procesie identyfikacji zagadnień kryzysowych, pozwalających na wyznaczenie obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji na terenie gminy. W jej zakresie znajdują się aspekty dotyczące infrastruktury technicznej, dostępności przestrzennej usług oraz rozwiązań dostępnościowych dla osób ze szczególnymi potrzebami.

Na podstawie danych uzyskanych od Urzędu Miejskiego w Łapach do analizy sfery przestrzenno-funkcjonalnej wykorzystano cztery wskaźniki:

- Odsetek sieci drogowej wymagającej napraw w ogólnej długości sieci drogowej wg jednostki w 2023 r. [%]

Stan i jakość infrastruktury drogowej jest ważnym czynnikiem wpływającym na ocenę jakości miejsca zamieszkania oraz warunków funkcjonowania i przemieszczania się mieszkańców w celu realizacji ich podstawowych potrzeb, dostępu do usług. Dla zobrazowania zjawiska Urząd Miejski w Łapach dokonał zsumowania powierzchni wszystkich działek z terenu gminy Łapy oznaczonych w ewidencji gruntów sygnaturą DR (drogi) jak również dokonał oceny wskazującej na potrzebę modernizacji/naprawy poszczególnych dróg na terenie gminy Łapy (dane zestawione w postaci powierzchni działek o sygnaturze DR). W efekcie różnicy uzyskano wartości pozwalające na wyznaczenie niniejszego wskaźnika. W gminie Łapy 0,20% sieci drogowej wymagało naprawy. Odsetek sieci drogowej wymagającej modernizacji w samym mieście Łapy ponad dwukrotnie przekraczał średnią wartość dla gminy i wynosił 0,44%. Wśród sołectw najgorsza jakość sieci drogowej wymagająca naprawy w stosunku do ogólnej długości sieci drogowej dotyczyła jednostek: Łupianka Nowa (0,65%), Bokiny (0,41%) oraz Roszki-Wodźki (0,39%).

— Gęstość średnioważona przystanków w 2023 r.

Kolejny wskaźnik, przypisany do sfery przestrzenno-funkcjonalnej, koncentruje się na dostępności mieszkańców gminy Łapy do przystanków komunikacji publicznej. Wskaźnik gęstości średnioważonej przystanków zbudowany jest na podstawie dwóch wskaźników – liczby przystanków na 10 000 mieszkańców oraz liczby przystanków na km², i świadczy o rozmieszczeniu w przestrzeni gminy przystanków i ich dostępność w odniesieniu do poszczególnych jednostek analitycznych. Bliskość przystanków jest ważna dla zapewnienia swobodnego poruszania się po gminie (mobilności mieszkańców) oraz wpływa na zapewnienie większej dostępności do usług, instytucji publicznych oraz przestrzeni publicznej. Ma to szczególne znaczenie w odniesieniu do osób starszych i osób ze szczególnymi potrzebami, ale także dzieci i młodzieży. W procesie konstruowania wskaźnika uwzględniono: przystanki komunikacyjne których właścicielem jest Województwo Podlaskie (Uchwała nr LIV/853/2023 Sejmiku Województwa Podlaskiego z dn. 22.08.2023 r.) oraz te których zarządcą jest Powiat Białostocki (Uchwała nr LXXXIII/607/2023 Rady Powiatu Białostockiego z dn. 30.11.2023 r.). W gminie Łapy gęstość średnioważona przystanków (stan na 31.12.2023 r.) wynosiła 3,49. W mieście Łapy dostępność przystanków była mniejsza niż w gminie i ten wskaźnik przyjmował wartość 1,93. Gęstość średnioważona przystanków mniejsza niż średnia dla gminy występowała również w sołectwach: Uhowo (2,35), Gąsówka Osse (2,46), Gąsówka Skwarki (2,65), Daniłowo Duże (3,31). Najlepsza sytuacja była natomiast w sołectwie Łapy-Korczaki, gdzie gęstość średnioważona przystanków wynosi 23,86, a także w sołectwach: Roszki-Włodki (20,77), Łapy-Pluśniaki (17,54), Łapy-Łynki (16,22) oraz Gąsówka-Oleksin (15,13%).

— Występowanie placówek opieki zdrowotnej w 2023 r.

Poza dostępnością przystanków komunikacji publicznej, istotnym aspektem jest także dostęp mieszkańców do opieki zdrowotnej. Postępujące zmiany demograficzne, starzenie się społeczeństwa, to czynniki jakie rolę dostępności do usług medycznych, z roku na rok będą podnosić, czynią ją jedną z kluczowych dla zapewnienia wysokiej jakości życia mieszkańców. Oczywistym jest, że rozwój sieci placówek opieki zdrowotnej może mieć naturalne ograniczenia wynikające m.in. z rachunku ekonomicznego – nie w każdym sołectwie/miejscu może powstać placówka opieki zdrowotnej, jednak strategiczne decyzje samorządu lokalnego mogą zmierzać w kierunku zapewnienia dostępu do takiej placówki dla mieszkańców każdego sołectwa m.in. poprzez wdrażanie rozwiązań typu taksówka dla seniora, itp. ułatwiających dotarcie mieszkańcom do placówek opieki zdrowotnej. Tym samym, w kontekście planowania rozwoju gminy, dostęp do placówek opieki zdrowotnej jest bardzo istotny. Przyjęty wskaźnik informuje czy na terenie danej jednostki znajduje się co najmniej jedna placówka opieki zdrowotnej. Występowanie takich obiektów zanotowano jedynie w mieście Łapy oraz w sołectwie Uhowo.

Ostatni wskaźnik uwzględniony w ramach sfery przestrzenno-funkcjonalnej odnosi się do oceny istniejących, w poszczególnych jednostkach analitycznych, warunków związanych z zapewnieniem dostępności architektonicznej do budynków, usług, przestrzeni dla osób ze specjalnymi potrzebami – osób z niepełnosprawnościami. Zwrócenie uwagi na wprowadzane w przestrzeń publiczną rozwiązania sprzyjające korzystaniu z niej przez osoby ze szczególnymi potrzebami, w tym wprost przez osoby z niepełnosprawnościami, jest nie tylko znakiem czasu – upowszechnienia się zasad uniwersalnego projektowania, ale także wymogiem ustawowym – ustawa o zapewnieniu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami z dn. 19.07.2019 r. Wchodząc w życie niniejsza ustawa zmieniała zalecenia ustawy o rewitalizacji (z dn. 09.10.2015 r.) w jeszcze większym stopniu kierując jej zalecenia w stronę poprawy warunków życia i funkcjonowania osób ze szczególnymi potrzebami - osób często narażonych na marginalizację lub wręcz dyskryminację ze względu na np. niepełnosprawność czy też obniżony poziom sprawności z powodu wieku albo choroby i przez to ograniczenia w korzystaniu z przestrzeni publicznej. Tym samym w tym aspekcie przeanalizowano wskaźnik:

— Występowanie miejsc parkingowych dedykowanych osobom z niepełnosprawnością przy budynkach użyteczności publicznej w 2023 r.

W gminie Łapy, w tym w jednostce analitycznej miasto Łapy, znajdowały się miejsca parkingowe dla osób z niepełnosprawnościami. Niekorzystna sytuacja pod tym względem występowała jednak w około 1/3 analizowanych jednostek (sołectw), gdzie budynki użyteczności publicznej nie posiadały miejsc parkingowych dedykowanych dla osób z niepełnosprawnościami. Taki stan był między innymi w sołectwach: Bokiny, Daniłowo Duże, Daniłowo Małe, Gąsówka-Oleksin, Płonka Kościelna.

Tabela 13. Podsumowanie wskaźników wg jednostek analitycznych – sfera przestrzenno-funkcjonalna

Jednostka	Odsetek sieci drogowej wymagającej napraw w ogólnej długości sieci drogowej wg jednostki [%]	Gęstość średnioważona przystanków	Występowanie placówek opieki zdrowotnej	Występowanie miejsc parkingowych dedykowanych osobom z niepełnosprawnością przy budynkach użyteczności publicznej
Łapy – cała gmina	0,20	3,49	TAK	TAK
Bokiny	0,41	8,25	NIE	NIE
Daniłowo Duże	0,00	3,31	NIE	NIE
Daniłowo Małe	0,18	8,94	NIE	NIE
Gąsówka-Oleksin	0,19	15,13	NIE	NIE
Gąsówka Osse	0,12	2,46	NIE	brak B.U.P.
Gąsówka Skwarki	0,30	2,65	NIE	NIE
Gąsówka-Somachy	0,24	9,71	NIE	brak B.U.P.
Gąsówka Stara	0,12	6,09	NIE	brak B.U.P.
Łapy-Dębowina	0,04	4,73	NIE	brak B.U.P.
Łapy-Kołpaki	0,19	0,00	NIE	brak B.U.P.
Łapy-Korczaki	0,00	23,86	NIE	brak B.U.P.
Łapy-Łynki	0,00	16,22	NIE	brak B.U.P.
Łapy (miasto)	0,44	1,93	TAK	TAK

Jednostka	Odsetek sieci drogowej wymagającej napraw w ogólnej długości sieci drogowej wg jednostki [%]	Gęstość średnioważona przystanków	Występowanie placówek opieki zdrowotnej	Występowanie miejsc parkingowych dedykowanych osobom z niepełnosprawnością przy budynkach użyteczności publicznej
Łapy-Pluśniaki	0,00	17,54	NIE	brak B.U.P.
Łapy-Szołajdy	0,00	3,97	NIE	NIE
Łupianka Nowa	0,65	10,93	NIE	brak B.U.P.
Łupianka Stara	0,10	4,43	NIE	TAK
Płonka Kościelna	0,00	7,84	NIE	NIE
Płonka-Kozły	0,19	10,77	NIE	brak B.U.P.
Płonka-Matyski	0,17	0,00	NIE	brak B.U.P.
Płonka-Strumianka	0,23	4,66	NIE	brak B.U.P.
Roszki-Włodki	0,00	20,77	NIE	brak B.U.P.
Roszki-Wodźki	0,39	8,16	NIE	brak B.U.P.
Uhowo	0,05	2,35	TAK	TAK
Wólka Waniewska	0,00	13,01	NIE	NIE

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych pozyskanych z Urzędu Miasta i Gminy Łapy

Reasumując, w kontekście zagadnień kryzysowych identyfikowanych w sferze przestrzenno-funkcjonalnej, najbardziej zdegradowany obszar stanowiła jednostka Gąsówka Skwarki, gdzie odnotowano niekorzystną sytuację pod względem czterech wskaźników. Stan kryzysowy obejmujący trzy wskaźniki zaobserwowano w sołectwach: Bokiny i Daniłowo Duże.

Miasto Łapy wypadło negatywnie w dwóch obszarach tej sfery, charakteryzując się wyższym niż dla gminy odsetkiem sieci drogowej wymagającej napraw w ogóle sieci drogowej oraz niższą niż średnia dla gminy gęstością średnioważoną przystanków.

Sfera techniczna

Istotnym obszarem analizy, służącej identyfikacji negatywnych czynników i zjawisk pozaspółecznych, jest również sfera techniczna, która w szczególności odnosi się do oceny stopnia degradacji stanu technicznego obiektów budowlanych (w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym), niedostatku rozwiązań technicznych umożliwiających efektywne korzystanie z istniejących obiektów budowlanych oraz identyfikacji barier w dostępie do budynków osób ze szczególnymi potrzebami. Elementy te bezpośrednio wpływają na jakość tkanki zurbanizowanej gminy i w obliczu wysokich wskaźników wskazują na regresję rozwoju społeczno-gospodarczego.

Na podstawie danych uzyskanych od Urzędu Miejskiego w Łapach, w ramach analizy sfery technicznej, odniesiono się do pięciu wskaźników, które pozwalają na ocenę poszczególnych jednostek pod względem występowania zarówno negatywnych, jak i pozytywnych zjawisk w sferze technicznej.

Wśród zagadnień analizowanych dla sfery technicznej koniecznym jest także uwzględnienie aspektów dotyczących dostępności architektonicznej dla osób ze szczególnymi potrzebami. W tym przypadku bazowano na wskaźnikach:

- Odsetek budynków użyteczności publicznej z toaletą dostosowaną do potrzeb osób z niepełnosprawnościami w 2023 r. [%]

Jednym z elementów architektonicznych, zwiększających dostępność dla osób niepełnosprawnych, jest odpowiednio przystosowana toaleta w budynkach użyteczności publicznej. Jeśli w danej jednostce analitycznej odsetek budynków z tym udogodnieniem jest mniejszy niż średnio dla gminy, uznaje się to za sytuację niekorzystną, związaną ze stanem kryzysowym. Dla gminy Łapy odsetek budynków użyteczności publicznej, posiadających toaletę przystosowaną dla potrzeb osób niepełnosprawnych, wynosił 44,19%. Lepiej sytuacja wyglądała w mieście Łapy, gdzie 63,33% budynków posiadało takie udogodnienie. W pozostałych jednostkach analitycznych brak było budynków użyteczności publicznej lub nie posiadały one toalety dostosowanej do potrzeb osób z niepełnosprawnościami.

- Odsetek budynków użyteczności publicznej z wejściem dostępnym dla osób z niepełnosprawnością ruchową w 2023 r. [%]

Sytuacja z budynkami z wejściem dostosowanym do osób z niepełnosprawnością ruchową wygląda podobnie jak w przypadku poprzedniego wskaźnika. Średnia dla gminy wynosiła 39,53 %, natomiast w mieście Łapy 56,67% budynków posiadało takie udogodnienie.

Warto podkreślić, że budynki użyteczności publicznej stanowią przestrzeń realizacji szerokiego katalogu usług skierowanych do wszystkich mieszkańców gminy. Ich usytuowanie zwykle koncentruje się w jednostkach licznie zamieszkiwanych, pełniących często funkcje skierowane do całej gminy lub kilku sołectw. Podział gminy Łapy na dużą liczbę jednostek analitycznych, co więcej o zróżnicowane liczbie mieszkańców, przekłada się na występowanie sołectw/miejsc w których w ogóle nie występują budynki użyteczności publicznej. W tych przypadkach mieszkańcy mają jednak możliwość korzystania z obiektów usytuowanych w sąsiednich miejscowościach, co przekłada się na tym większe znaczenie funkcjonalności i dostępności tych budynków. Obiekty użyteczności publicznej powinny – w myśl przytoczonej ustawy o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami - spełniać szereg warunków odnoszących się do zastosowanych rozwiązań budowlanych i technicznych realizujących zasadę dostępności. Konieczność uwzględniania wskaźników odnoszących się do sprawdzenia stanu dostępności obiektów użyteczności publicznej dla osób z niepełnosprawnościami wynika z zapisów ustawy z 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami, która wprowadziła zmiany w ustawie o rewitalizacji (z dn. 09.10.2015 r.) w zakresie wymaganych do weryfikacji zagadnień w ramach sfery technicznej. Bariery architektoniczne są jednymi z najpoważniejszych niedogodności, a także istotnymi mechanizmami dyskryminacji, z którymi często spotykają się osoby o szczególnych potrzebach, w tym osoby z niepełnosprawnościami.

Poza wskaźnikami dotyczącymi dostosowania budynków użyteczności publicznej do osób ze szczególnymi potrzebami, jest kilka wskaźników świadczących o stanie zabudowy, w tym zabudowy mieszkalnej.

— Odsetek budynków zawierających azbest w ogólnej liczbie budynków w 2023 r. [%]

Ze względu na dużą szkodliwość dla zdrowia takiego rozwiązania dąży się do tego, aby udział budynków zawierających azbest był jak najniższy. Jednak problem istnienia takich obiektów nadal jest widoczny w analizowanych jednostkach. W gminie Łapy takich budynków było 16,20%. W mieście Łapy było to 8,30%. Jednak sytuacja gorsza niż średnia dla gminy występowała w większości sołectw. Największy udział budynków zawierających azbest w ogólnej liczbie budynków znajdował się w jednostkach: Roszki-Włodki (36,96%), Łupianka Nowa (35,29%), Gąsówka-Somachy (31,43%).

- Udział liczby pieców do wymiany/budynków z nieekologicznymi źródłami ciepła w ogólnej liczbie budynków w 2023 r. [%]

Wskaźnik mówi o odsetku budynków wyposażonych w niekorzystne dla środowiska źródła energii. Jednostki agregacji danych, w ramach których prowadzona była analiza delimitacyjna, w analizowanym roku 2023, były zróżnicowane pod kątem tego udziału. Dla całej gminy Łapy odsetek ten wynosił 39,19%. Dla miasta Łapy było to aż 57,08%. Ponadto wartość wyższa niż średnia w gminie Łapy występowała także w sołectwach: Gąsówka Stara (40,54%), Łapy-Łynki (37,90%), Łapy-Szołajdy (34,90%) i Łapy-Pluśniaki (34,62%).

- Liczba obiektów zabytkowych na km² w 2023 r.;

Obecność na terenie gminy obiektów zabytkowych z jednej strony niewątpliwie podnosi potencjał kulturowy i przestrzenny obszaru, z drugiej zaś stanowi wyzwanie w zakresie zapewnienia odpowiedniej ochrony zabytku, realizacji specjalistycznych prac konserwatorskich, co w efekcie przekłada się na wyższe koszty utrzymania i modernizacji tkanki zabytkowej oraz restrykcyjne wymogi prawno-proceduralne w tym zakresie. Z tego powodu występowanie obiektów zabytkowych w danej jednostce analitycznej określono jako destymulantę, co oznacza, że im wyższa kumulacja obiektów zabytkowych na danym terenie tym większa konieczność ponoszenia dodatkowych nakładów finansowych na ich utrzymanie.

Największym udziałem obiektów zabytkowych, w przeliczeniu na km², charakteryzowało się miasto Łapy (3,30). W gminie Łapy było to średnio 0,44 obiektu na km². Wartość powyżej średniej dla gminy występowała w sołectwie Płonka Kościelna (0,75/km²). W większości sołectw nie występowały żadne obiekty zabytkowe.

Tabela 14. Podsumowanie wskaźników wg jednostek analitycznych – sfera techniczna

Jednostka	Odsetek budynków użyteczności publicznej z toaletą dostosowaną do potrzeb osób z niepełnosprawnościami w 2023 r. [%]	Odsetek budynków użyteczności publicznej z wejściem dostępnym dla osób z niepełnosprawnością ruchową w 2023 r. [%]	Odsetek budynków zawierających azbest w ogólnej liczbie budynków w 2023 r. [%]	Udział liczby pieców do wymiany / budynków z nieekologicznymi źródłami ciepła w ogólnej liczbie budynków w 2023 r. [%]	Liczba obiektów zabytkowych na km ² w 2023 r.
Łapy – cała gmina	44,19	39,53	16,20	39,19	0,44

Diagnoza służąca wyznaczeniu obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji gminy Łapy

Jednostka	Odsetek budynków użyteczności publicznej z toaletą dostosowaną do potrzeb osób z niepełnosprawnościami w 2023 r. [%]	Odsetek budynków użyteczności publicznej z wejściem dostępnym dla osób z niepełnosprawnością ruchową w 2023 r. [%]	Odsetek budynków zawierających azbest w ogólnej liczbie budynków w 2023 r. [%]	Udział liczby pieców do wymiany / budynków z nieekologicznymi źródłami ciepła w ogólnej liczbie budynków w 2023 r. [%]	Liczba obiektów zabytkowych na km ² w 2023 r.
Bokiny	0,00	0,00	26,41	13,95	0,21
Daniłowo Duże	0,00	0,00	25,76	20,20	0,00
Daniłowo Małe	0,00	0,00	23,81	19,05	0,00
Gąsówka-Oleksin	0,00	0,00	25,84	20,22	0,00
Gąsówka Osse	brak B.U.P.	brak B.U.P.	22,06	30,15	0,00
Gąsówka Skwarki	0,00	0,00	28,00	17,00	0,00
Gąsówka-Somachy	brak B.U.P.	brak B.U.P.	31,43	22,86	0,00
Gąsówka Stara	brak B.U.P.	brak B.U.P.	19,59	40,54	0,20
Łapy-Dębowina	brak B.U.P.	brak B.U.P.	21,09	25,56	0,00
Łapy-Kołpaki	brak B.U.P.	brak B.U.P.	16,05	24,69	0,00
Łapy-Korczaki	brak B.U.P.	brak B.U.P.	20,00	23,64	0,00
Łapy-Łynki	brak B.U.P.	brak B.U.P.	20,16	37,90	0,00
Łapy (miasto)	63,33	56,67	8,30	57,08	3,30

Diagnoza służąca wyznaczeniu obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji gminy Łapy

Jednostka	Odsetek budynków użyteczności publicznej z toaletą dostosowaną do potrzeb osób z niepełnosprawnościami w 2023 r. [%]	Odsetek budynków użyteczności publicznej z wejściem dostępnym dla osób z niepełnosprawnością ruchową w 2023 r. [%]	Odsetek budynków zawierających azbest w ogólnej liczbie budynków w 2023 r. [%]	Udział liczby pieców do wymiany / budynków z nieekologicznymi źródłami ciepła w ogólnej liczbie budynków w 2023 r. [%]	Liczba obiektów zabytkowych na km ² w 2023 r.
Łapy-Pluśniaki	brak B.U.P.	brak B.U.P.	25,00	34,62	0,00
Łapy-Szołajdy	0,00	0,00	25,52	34,90	0,00
Łupianka Nowa	brak B.U.P.	brak B.U.P.	35,29	15,29	0,00
Łupianka Stara	0,00	0,00	24,81	23,82	0,00
Płonka Kościelna	0,00	0,00	21,76	22,59	0,75
Płonka-Kozły	brak B.U.P.	brak B.U.P.	24,41	8,66	0,00
Płonka-Matyski	brak B.U.P.	brak B.U.P.	29,03	18,28	0,00
Płonka-Strumianka	brak B.U.P.	brak B.U.P.	29,20	24,78	0,00
Roszki-Włodki	brak B.U.P.	brak B.U.P.	36,96	23,91	0,00
Roszki-Wodźki	brak B.U.P.	brak B.U.P.	29,01	14,81	0,00
Uhowo	0,00	0,00	16,13	28,86	0,33
Wólka Waniewska	0,00	0,00	20,29	9,18	0,12

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych pozyskanych z Urzędu Miasta i Gminy Łapy

W ramach wskaźników opisujących sferę techniczną obszarem odznaczającym się najbardziej niekorzystną sytuacją były sołectwo Płonka Kościelna, gdzie odnotowano kryzys w czterech aspektach (pod względem pięciu wskaźników). W kilku jednostkach przestrzennych sytuacja kryzysowa dotyczyła trzech wskaźników, były to: Bokiny, Daniłowo Duże, Daniłowo Małe, Gąsówka-Oleksin, Gąsówka Skwarki, Łapy-Szołajdy, Łupianka Stara, Wólka Waniewska. Miasto Łapy wypadło negatywnie pod względem dwóch wskaźników – wyższym niż w gminie udziałem budynków z nieekologicznymi źródłami ciepła i większą niż dla gminy liczbą zabytkowych budynków na km².

Podsumowanie

Analiza wskaźników tzw. pozaspółecznych i porównanie ich wartości z wartościami dla gminy pozwoliła na stwierdzenie, które obszary/jednostki objęte są kryzysem w poszczególnych sferach: gospodarczej, środowiskowej i przestrzenno – funkcjonalnej i technicznej.

Sfery gospodarcza, środowiskowa, techniczna i przestrzenno-funkcjonalna zdiagnozowane zostały z wykorzystaniem zarówno danych ilościowych, jak i jakościowych, opisanych w Kroku 4. Każdy ze wskaźników poddano obiektywnej ocenie, aby wskazać, czy sprzyja on rozwojowi czy wpływa na pogłębianie się kryzysu na danym obszarze. Natężenie zjawisk kryzysowych w sferach pozaspółecznych zostało obliczone poprzez przypisanie każdemu ze wskaźników (w ramach poszczególnych sfer) punktów - odnosząc uzyskaną wartość do średniej wartości wskaźnika dla gminy. W przypadku wartości wskaźnika wskazującej na sytuację mniej korzystną niż średnia dla gminy nadano jednostce 1 punkt, w przypadku sytuacji korzystniejszej niż średnia gminna było to 0 punktów. W przypadku wskaźników jakościowych ocenianych jako TAK/NIE 1 punkt nadano jednostkom, w których odpowiedź wskazywała na destymulantę rozwojową np. w przypadku wskaźnika: obszar zagrożenia powodziowego 10% (raz na 10 lat) punktowaną destymulantą była odpowiedź TAK. Uzyskaną w ten sposób przez poszczególne jednostki łączną liczbę punktów w danej sferze interpretuje się jako syntetyczną ocenę natężenia kryzysu w danej sferze. W poszczególnych sferach maksymalna, łączna liczba punktów wynosiła:

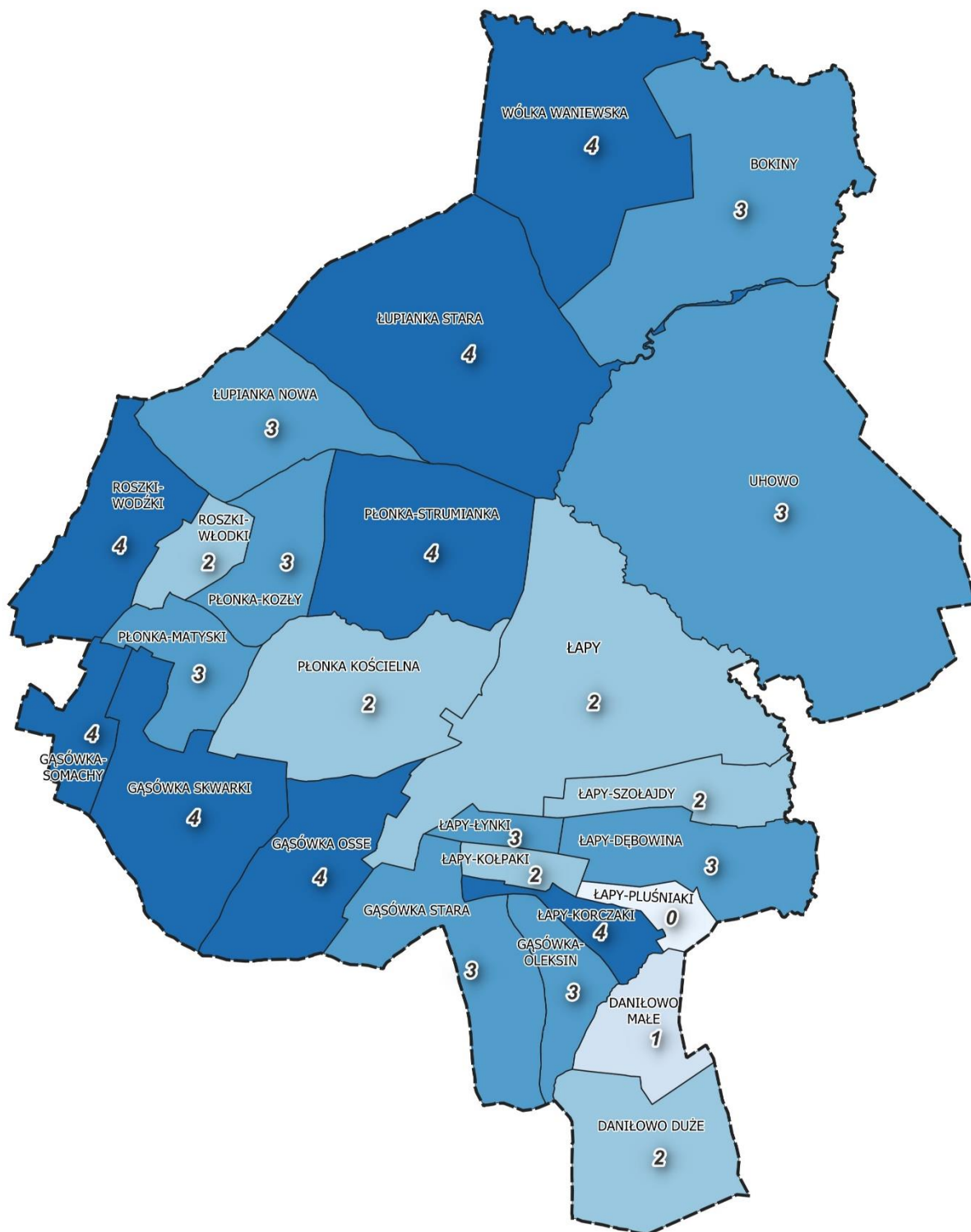
- dla sfery gospodarczej 5 punktów (5 analizowanych wskaźników);
- dla sfery środowiskowej 4 punkty (4 analizowane wskaźniki);
- dla sfery technicznej 4 punkty (4 analizowane wskaźniki);
- dla sfery funkcjonalno – przestrzennej 5 punktów (5 analizowanych wskaźników).

Przyjęto, iż o wysokim natężeniu zjawisk kryzysowych w danej sferze świadczy uzyskana przez jednostkę liczba punktów równa lub wyższa niż 50% maksymalnej, łącznej liczby punktów dla danej sfery. Tym samym wysokie natężenie zjawisk kryzysowych wymagało uzyskania:

- dla sfery gospodarczej minimum 3 punkty (na 5 możliwych do uzyskania);
- dla sfery środowiskowej minimum 2 punktów (na 4 możliwe do uzyskania);
- dla sfery technicznej minimum 2 punktów (na 4 możliwe do uzyskania);
- dla sfery funkcjonalno – przestrzennej minimum 3 punktów (na 5 możliwych do uzyskania).

Wartości punktowe uzyskane przez wszystkie jednostki analityczne w ramach czterech analizowanych sfer pozaspołecznych przedstawiają poniższe rysunki (kartogramy).

Rysunek 3. Syntetyczna ocena kryzysu w sferze gospodarczej
– natężenie zjawisk kryzysowych wzrasta wraz z natężeniem kolorystyki na kartogramie.

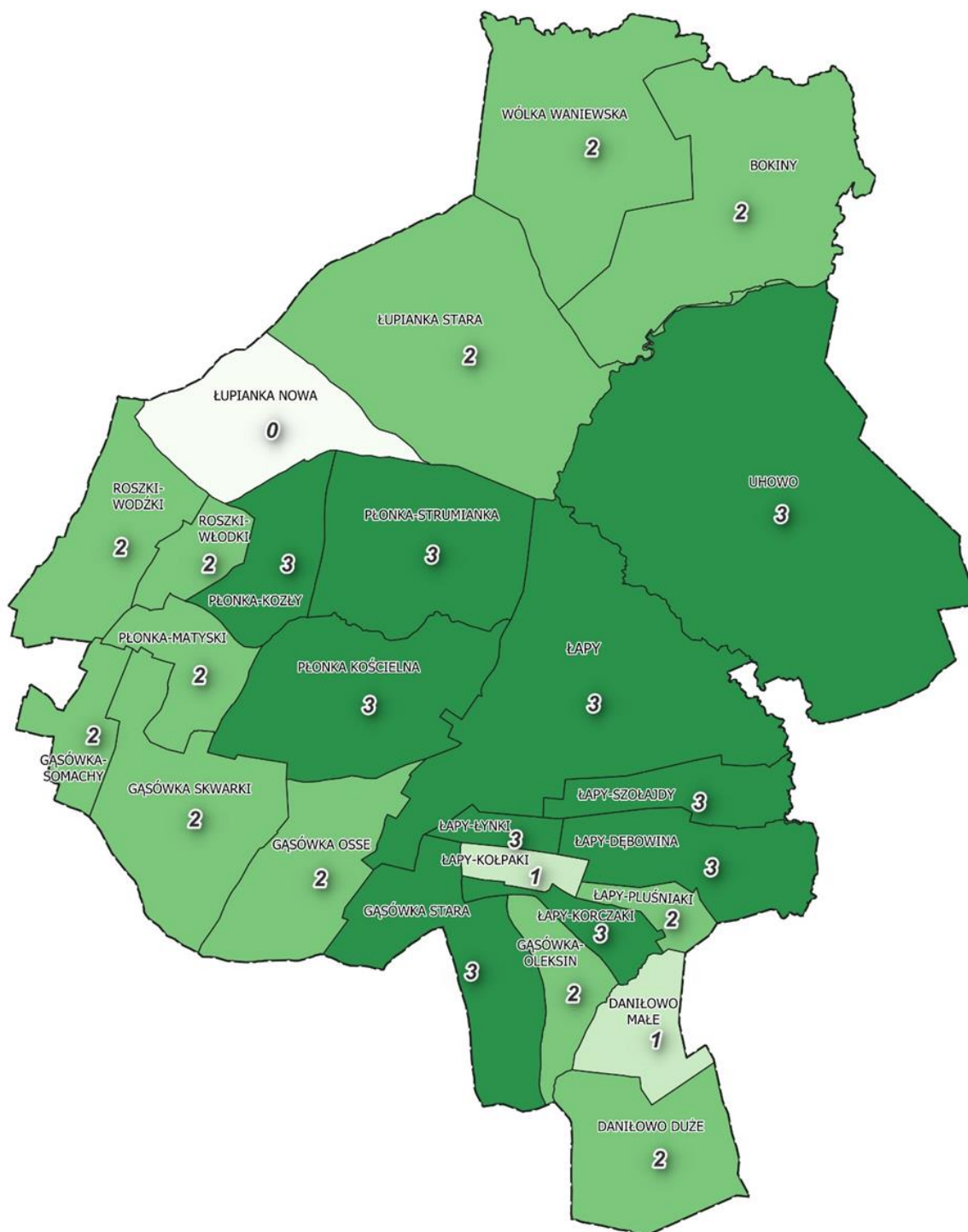

Źródło: opracowanie własne

W ramach sfery gospodarczej przeanalizowano 5 wskaźników cząstkowych. W żadnej jednostce przestrzennej nie zanotowano kryzysu który manifestowałby się ramach pięciu wskaźników natomiast wysokie natężenie zjawisk kryzysowych w tej sferze (50% i więcej analizowanych wskaźników przyjęło wartość mniej korzystną niż średnia gminna) zidentyfikowano w sołectwach:

- cztery wskaźniki: Gąsówka Osse, Gąsówka Skawarki, Gąsówka-Somachy, Łapy-Korczaki, Łupianka Stara, Płonka-Strumianka, Roszki-Wodźki oraz Wólka Waniewska;
- trzy wskaźniki: Bokiny, Gąsówka - Oleksin, Gąsówka Stara, Łapy – Dębowina, Łapy – Łynki, Łupianka Nowa, Płonka – Kozły, Płonka – Matyski, Uhowo.

Rysunek 4. Syntetyczna ocena kryzysu w sferze środowiskowej – natężenie zjawisk kryzysowych wzrasta wraz z natężeniem kolorystyki na kartografie.

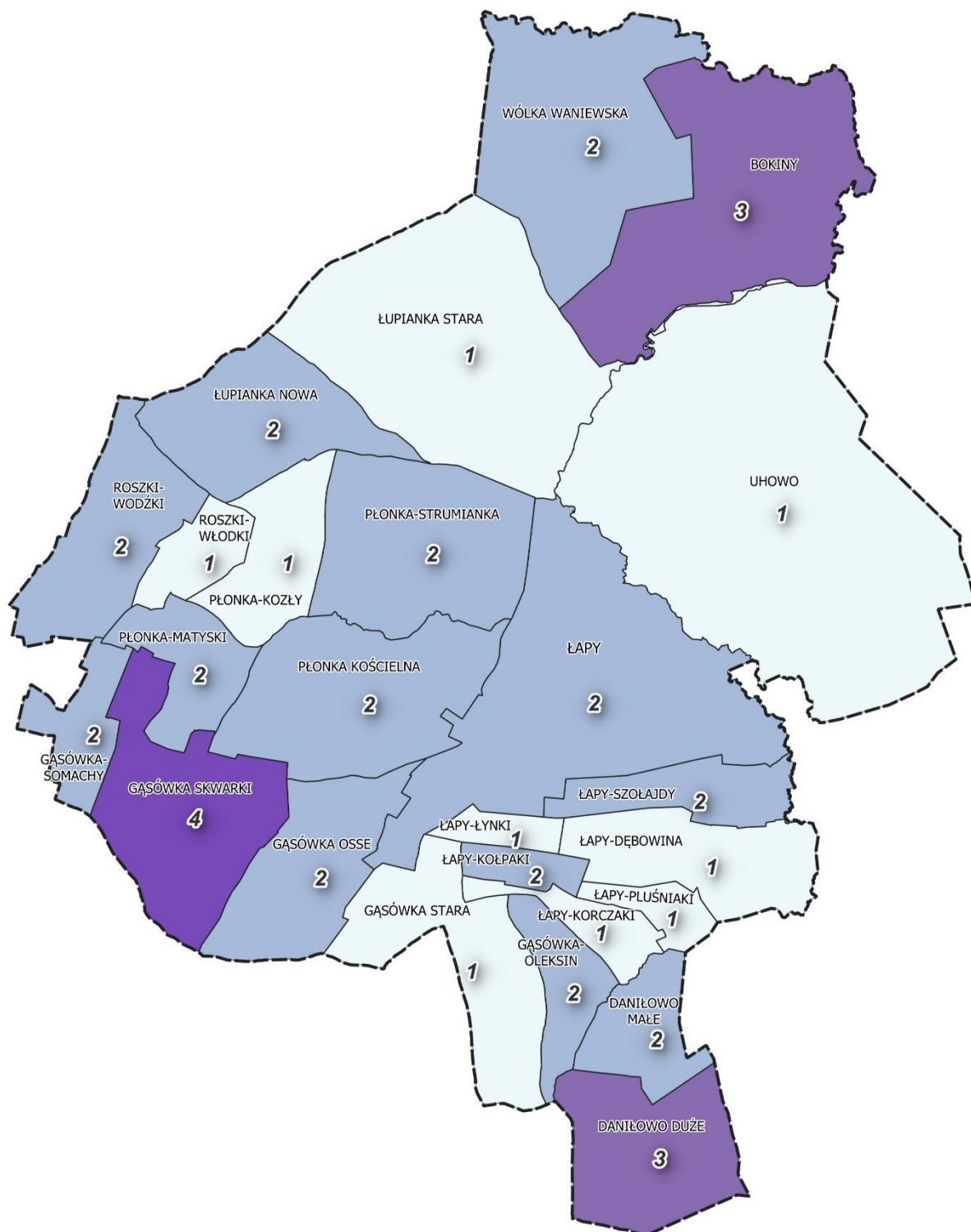

Źródło: opracowanie własne

W odniesieniu do sfery środowiskowej analizie poddano 4 wskaźniki cząstkowe. W żadnej jednostce przestrzennej nie zanotowano kryzysu w obrębie wszystkich czterech wskaźników. Wysokie natężenie zjawisk kryzysowych (50% i więcej analizowanych wskaźników przyjęło wartość mniej korzystną niż średnia gminna) dotyczyło sołectw:

- trzy wskaźniki: Gąsówka Stara, Łapy-Dębowina, Łapy-Korczaki, Łapy-Łynki, miasto Łapy, Łapy-Szołajdy, Płonka Kościelna, Płonka-Kozły, Płonka-Strumianka, Uhowo;
- dwa wskaźniki: Bokiny, Daniłowo Duże, Gąsówka Oleksin, Gąsówka Osse, Gąsówka Somachy, Gąsówka Skwarki, Łapy – Pluśniaki, Łupianka Stara, Roszki Włodki, Roszki Wodźki, Płonka – Matyski, Wólka Waniewska.

Rysunek 5. Syntetyczna ocena kryzysu w sferze przestrzenno – funkcjonalnej
– natężenie zjawisk kryzysowych wzrasta wraz z natężeniem kolorystyki na kartografie.

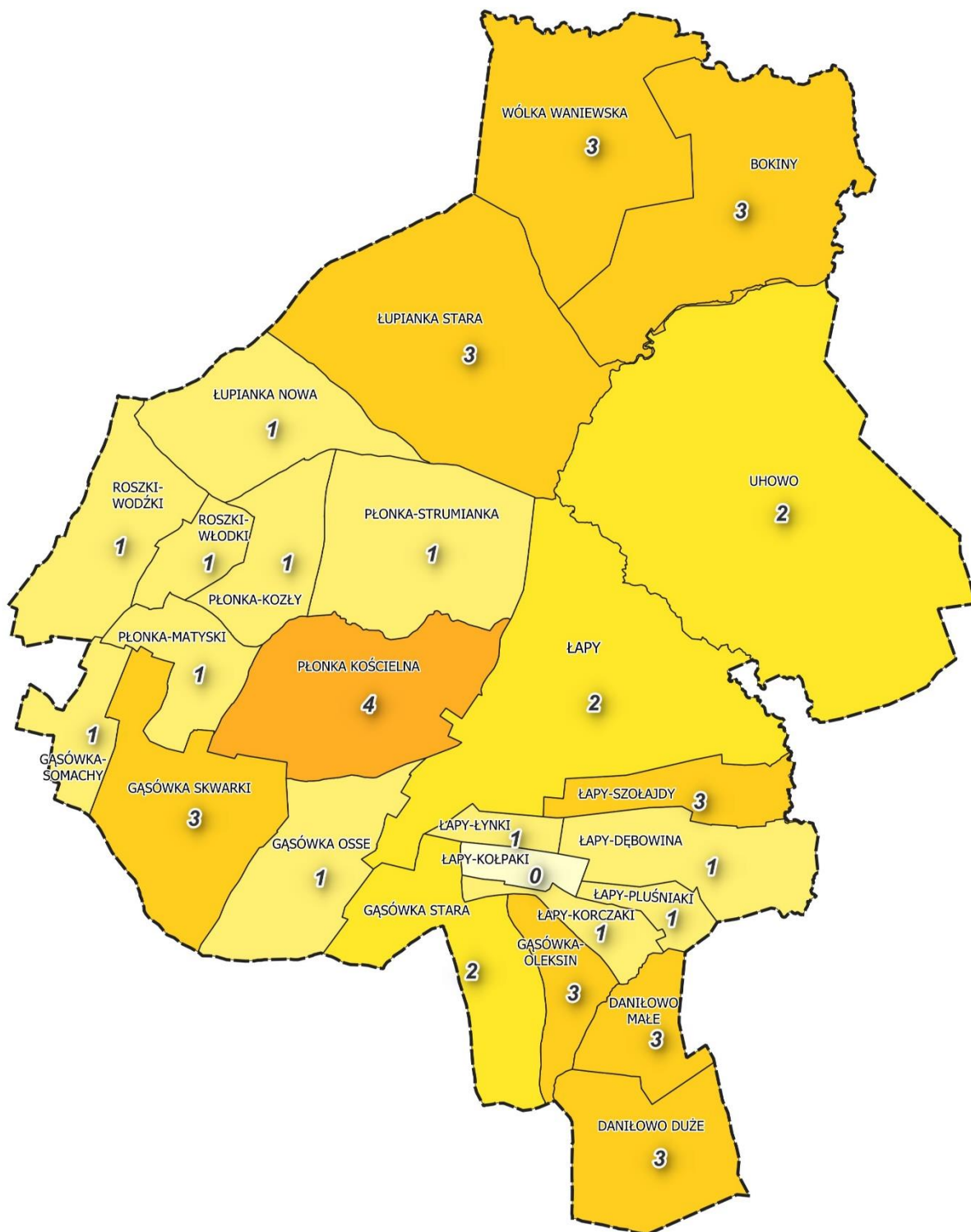

Źródło: opracowanie własne

W przypadku sfery funkcjonalno – przestrzennej w diagnozie wykorzystano 4 wskaźniki. Najbardziej zdegradowany obszar stanowiła jednostka Gąsówka Skwarki, gdzie odnotowano niekorzystną sytuację pod względem czterech wskaźników. Wysokie natężenie zjawisk kryzysowych (50% i więcej analizowanych wskaźników przyjęło wartość mniej korzystną niż średnia gminna) dotyczyło także sołectw:

- trzy wskaźniki zaobserwowano w sołectwach: Bokiny i Daniłowo Duże,
- dwa wskaźniki w sołectwach: Daniłowo Małe, Gąsówka Oleksin, Gąsówka Osse, Gąsówka - Somachy, miasto Łapy, Łapy – Szołajdy, Łapy – Kołpaki, Łupianka Nowa, Płonka Kościelna, Płonkia – Matyski, Płonka – Strumianka, Roszki Wodźki, Wólka Waniewska.

Rysunek 6. Syntetyczna ocena kryzysu w sferze technicznej
– natężenie zjawisk kryzysowych wzrasta wraz z natężeniem kolorystyki na kartogramie.

Źródło: opracowanie własne

W ramach sfery technicznej przeanalizowano łącznie 5 wskaźników. W jednostkach przestrzennych wysokie natężenie zjawisk kryzysowych (50% i więcej analizowanych wskaźników przyjęło wartość mniej korzystną niż średnia gminna) zdiagnozowano w:

- cztery wskaźniki Płonka Kościelna,
- trzy wskaźniki: Bokiny, Daniłowo Duże, Daniłowo Małe, Gąsówka-Oleksin, Gąsówka Skwarki, Łapy-Szołajdy, Łupianka Stara, Wólka Waniewska.

KROK 5. Wyznaczenie obszaru zdegradowanego

W ramach przeprowadzonej analizy wskaźnikowej wyznaczono obszar zdegradowany w gminie Łapy. Za obszary zdegradowane przyjęto jednostki przestrzenne, w których wartość wskaźnika syntetycznego (sfera społeczna) była powyżej zero (Krok 3) oraz występował kryzys przynajmniej w jednej z pozaspołecznych sfer (Krok 4) w oparciu o zasadę: wysokie natężenie zjawisk kryzysowych (50% i więcej analizowanych dla danej sfery wskaźników przyjęło wartość mniej korzystną niż średnia gminna).

Jednostki te zostały wyróżnione w poniższej tabeli, która przyjęła następującą konstrukcję: nazwa jednostki przestrzennej, wartość wskaźnika syntetycznego dla danej jednostki przestrzennej oraz zestawienie sfer pozaspołecznych gdzie występują zjawiska kryzysowe dla danej jednostki przestrzennej. Jednostki agregacji danych (przestrzenne) zaprezentowano w układzie: od najwyższych do coraz niższych wartości wskaźnika syntetycznego.

Diagnoza służąca wyznaczeniu obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji gminy Łapy

Tabela 15. Wyniki analizy wskaźnikowej – obszary zdegradowane.

Nazwa jednostki przestrzennej	Wartość wskaźnika syntetycznego dla sfery społecznej	Sfera gospodarcza	Sfera środowiskowa	Sfera funkcjonalno - przestrzenna	Sfera techniczna
		Wysokie natężenie zjawisk kryzysowych (50% i więcej analizowanych dla danej sfery wskaźników przyjęło wartość mniej korzystną niż średnia gminna)			
Łapy (miasto)	11,94	NIE	TAK	NIE	NIE
Daniłowo Duże	7,36	NIE	TAK	TAK	TAK
Daniłowo Małe	5,07	NIE	NIE	TAK	TAK
Gąsówka Stara	3,98	TAK	TAK	NIE	NIE
Łapy-Kołpaki	3,93	NIE	NIE	TAK	NIE
Łupianka Nowa	3,72	TAK	NIE	TAK	NIE
Bokiny	1,72	TAK	TAK	TAK	TAK
Łapy-Dębowina	1,00	TAK	TAK	NIE	NIE
Wólka Waniewska	0,93	TAK	TAK	TAK	TAK
Płonka Kościelna	0,57	NIE	TAK	TAK	TAK
Uhowo	0,25	TAK	TAK	NIE	NIE
Płonka Matyski	- 0,22	TAK	TAK	TAK	NIE
Płonka Strumianka	- 1,8	TAK	TAK	TAK	NIE
Łapy - Sołajdy	- 1,88	NIE	TAK	TAK	TAK
Łapy - Korczaki	- 2,08	TAK	TAK	NIE	NIE
Płonka Kozły	- 2,14	TAK	TAK	NIE	NIE
Gąsówka Osse	- 2,16	TAK	TAK	TAK	NIE

Diagnoza służąca wyznaczeniu obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji gminy Łapy

Nazwa jednostki przestrzennej	Wartość wskaźnika syntetycznego dla sfery społecznej	Sfera gospodarcza	Sfera środowiskowa	Sfera funkcjonalno - przestrzenna	Sfera techniczna
		Wysokie natężenie zjawisk kryzysowych (50% i więcej analizowanych dla danej sfery wskaźników przyjęło wartość mniej korzystną niż średnia gminna)			
Roszki Włodki	- 2,52	NIE	TAK	NIE	NIE
Gąsówka Skwarki	- 2,74	TAK	TAK	TAK	TAK
Łupianka Stara	- 2,88	TAK	TAK	NIE	TAK
Gąsówka Oleksin	- 3,39	TAK	TAK	TAK	TAK
Roszki Wodźki	- 4,08	TAK	TAK	TAK	NIE
Gąsówka Somachy	- 4,24	TAK	TAK	TAK	NIE
Łapy - Pluśniaki	- 4,56	NIE	TAK	NIE	NIE
Łapy - Łynki	- 5,79	TAK	TAK	NIE	NIE

Źródło: opracowanie własne

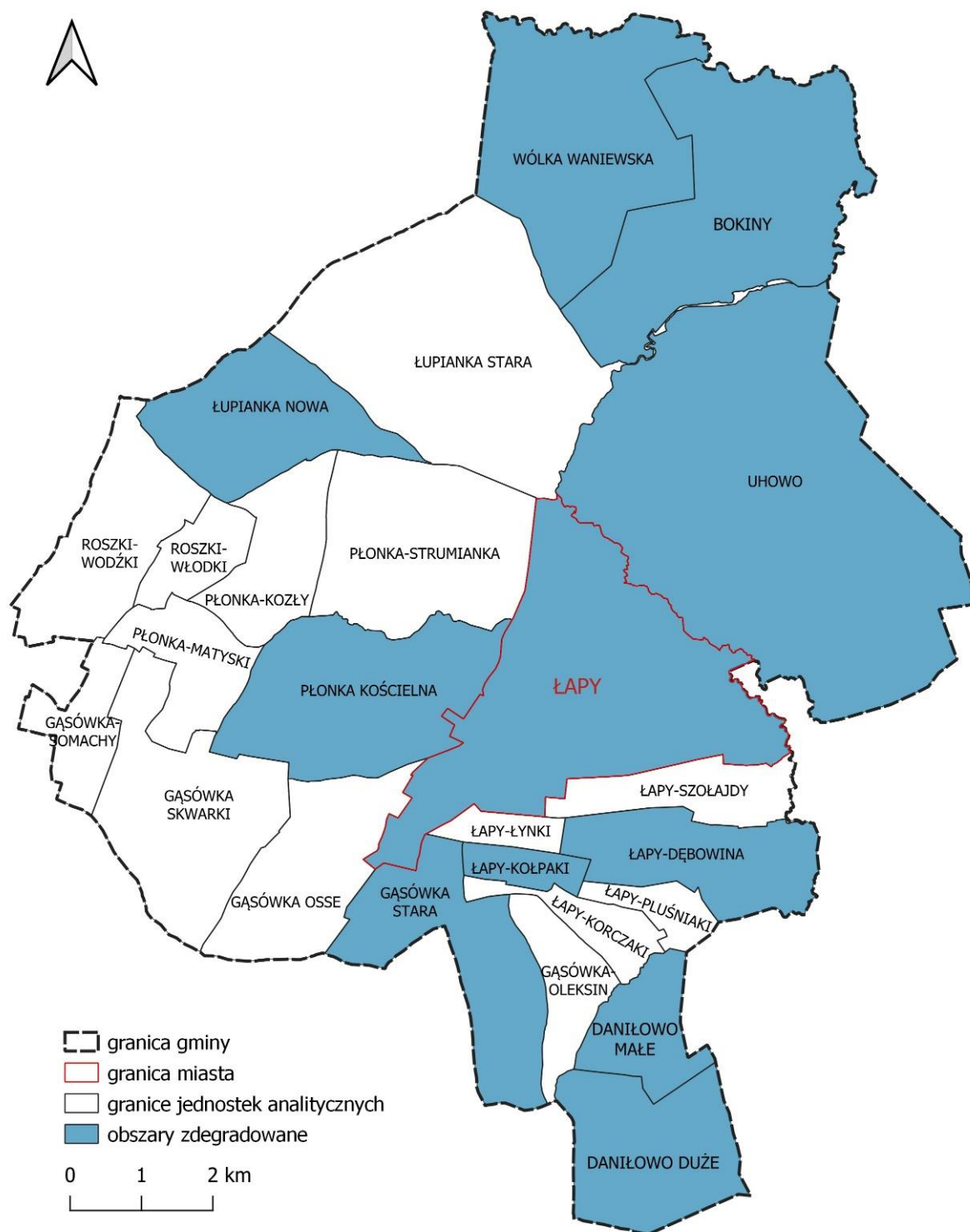
Diagnoza służąca wyznaczeniu obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji gminy Łapy

Obszar zdegradowany został wyznaczony na terenie jednostek przestrzennych:
Łapy (miasto), Daniłowo Duże, Daniłowo Małe, Gąsówka Stara, Łapy-Kołpaki, Łupianka
Nowa, Bokiny, Łapy-Dębowina, Wólka Waniewska, Płonka Kościelna i Uhowo.

Powierzchnia obszaru zdegradowanego wynosi 79,25 km², co stanowi 62,08 %
powierzchni całej gminy Łapy.

Obszar zdegradowany zamieszkuje 17600 osób, co stanowi 87,49% ludności.

Rysunek 7. Obszar zdegradowany – gmina Łapy

Źródło: opracowanie własne

KROK 6. Wyznaczenie obszaru rewitalizacji

Uwzględniając wszystkie przeprowadzone i opisane wyżej działania (Kroki: 1 – 5) możliwe było wyznaczenie obszaru rewitalizacji.

Całość wyznaczonego w Kroku 5 obszaru zdegradowanego przewyższała wartości wskazane w ustawie o rewitalizacji (tzn. obszar większy niż 20% powierzchni gminy oraz zamieszkiwany przez ponad 30% mieszkańców gminy). Tym samym należało dokonać zawężenia wskazanego obszaru do standardu odpowiadającego obszarowi rewitalizacji czyli obszarowi obejmującemu nie więcej jak 20 % powierzchni gminy i zamieszkałemu nie więcej jak przez 30 % mieszkańców gminy. W tym celu przyjęto następujące drogi postępowania:

— ilościowe

- pogłębione wnioski z analizy wskaźnikowej opracowanej dla obszaru gminy Łapy

oraz

— jakościowe

- wyniki spotkań roboczych z liderami samorządowymi oraz przedstawicielami Urzędu Miejskiego w Łapach oraz jednostek podległych,
- spacer badawczy (o charakterze wizji lokalnej).

Pogłębiona **analiza danych** wskazała na potrzebę wyznaczenia obszaru rewitalizacji w przestrzeni jednostki: miasto Łapy ze względu na wspomnianą wcześniej najwyższą wartość wskaźnika syntetycznego prezentującą kryzys w sferze społecznej (Krok 3) wzmocnioną kryzysem w sferze pozaspołecznej (Krok 4).

Z uwagi na fakt, iż liczba mieszkańców jednostki przestrzennej Łapy miasto przekracza 30% mieszkańców gminy, co wyklucza objęciem obszarem rewitalizacji całej jednostki przestrzennej miasto Łapy, przeprowadzono pogłębioną analizę danych zastanych w jednostce przestrzennej miasto Łapy do poziomu ulic (agregacja danych dla poszczególnych ulic w mieście Łapy). W efekcie działanie to wykazało bezspornie wysoką koncentrację szeregu zjawisk kryzysowych na terenie miasta Łapy, zwłaszcza w jego centralnej części domkniętej ulicami: Polną, Jana Matejki czy przebiegiem linii kolejowej.

W wyniku pogłębionej analizy danych źródłowych (stan na 31.12.2023 r.), obrazujących kryzysy w sferze społecznej, zwrócono uwagę na ulice, wchodzące w skład miasta Łapy, które charakteryzowały się niekorzystną sytuacją w zakresie demografii, bezrobocia, pomocy społecznej, bezpieczeństwa oraz edukacji i aktywności społecznej.

W wyniku analizy zarysowały się części miasta, które wyraźnie cechowały się znacznym udziałem osób powyżej 60 roku życia. Między innymi przy ulicach: Armii Krajowej, Bohaterów Westerplatte, Mikołaja Kopernika, Osiedlowej, Piwnej i Wąskiej osoby w wieku senioralnym stanowiły więcej niż 1/3 populacji jednostki. Natomiast udział takich osób w ogóle mieszkańców w mieście Łapy był niższy z porównaniu z tymi ulicami i wynosił 29,86%. Jednocześnie ulice, przy których mieszkał znaczny odsetek osób w wieku 60+ to tereny, na których liczba ludności zmniejszyła się w okresie pięciu lat (2018-2023). Te zjawiska mogą na przestrzeni najbliższych już lat wskazywać na przestrzenie miejskie ze zdecydowaną dominacją osób w wieku senioralnym, tym samym będących osobami ze szczególnymi potrzebami.

Wyniki niniejszej analizy zobrazowały również występowanie znacznego, zwłaszcza w porównaniu z całym miastem Łapy, odsetka osób bezrobotnych na ulicach centralnych dla miasta Łapy. Tym samym np. przy ulicy Średniej przekroczył on 10%, a przykładowo przy ulicach: Armii Krajowej, Bohaterów Westerplatte i Gen. Maczka, udział takich osób w populacji zawierał się między około 6 a 8%. Natomiast średni udział osób bezrobotnych w mieście Łapy to tylko 3,73%. Równocześnie między innymi wyżej wymienione ulice odznaczały się znacznym udziałem kobiet w strukturze osób bezrobotnych. Bezrobocie predysponowało także mieszkańców niektórych ulic do poszukiwania wsparcia ze strony pomocy społecznej. Z pomocy społecznej, z tej przyczyny, przy ul. Gen. Maczka korzystało aż 100% ogółu beneficjentów (czyli wszyscy którzy podbierają świadczenia), a przy ulicach Średniej i Piwnej było to odpowiednio 91,67% i 50,00%.

Generalnie przy ulicach zlokalizowanych w centrum miasta Łapy – m.in. przy ulicy Średniej, Gen. Maczka i Armii Krajowej - mieszka znaczna ilość osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej z różnych przyczyn (często nawet więcej niż z jednej). Wg danych źródłowych najliczniejsza grupa beneficjentów pomocy społecznej zamieszkiwała ulice: Średnią (63,16%) i Śliską (21,05%), jednakże przy ulicach: Armii Krajowej, Dolnej, Gen. Maczka, Górnej oraz Wąskiej kilkanaście procent mieszkańców także korzystało ze świadczeń pomocy społecznej. Natomiast odsetek korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w mieście Łapy – uśredniając - wynosił 6,80%. Zarówno w całym mieście Łapy, jak i przy niektórych ulicach, obserwowalny był duży udział osób objętych świadczeniami pomocy społecznej z tytułu ubóstwa, bezrobocia, niepełnosprawności oraz długotrwałej i ciężkiej choroby. Może to wskazywać na pewną bezradność części populacji miasta, wiążącą się np. z chorobą, bezrobociem, a także skorelowanym z nimi niskim statusem materialnym. W szczególności źle radziły sobie osoby z niepełnosprawnością z ulicy Średniej, gdzie aż 91,67% korzystało z pomocy społecznej z tego powodu.

Wprawdzie stosowanie przemocy nie należało do wiodących przyczyn korzystania z pomocy społecznej na analizowanym obszarze miasta, jednak na uwagę zasługuje ilość rodzin posiadających Niebieską kartę. Na 100 mieszkańców najwięcej wydano ich przy ulicy Dolnej – 2,86, chociaż także przy ulicach: Spółdzielczej, Górnej i Osiedlowej występował problem przemocy w rodzinie, jednak tam na 100 osób przypadała mniej niż 1 wydana Niebieska karta.

Analizowane ulice charakteryzowały się również problemami z bezpieczeństwem. Wyrażało się to między innymi we wzroście liczby popełnianych przestępstw i wykroczeń w latach 2018-2023. Zgodnie z danymi przekazanymi przez Powiatową Komendę Policji w Białymstoku, największy wzrost takich zdarzeń nastąpił przy ulicy Śliskiej. Chociaż inne ulice wykazywały się mniejszą wartością zmiany to niewątpliwie problem występował także między innymi przy ulicach: Armii Krajowej, Bohaterów Westerplatte, Dolnej, Górnej i Średniej, gdzie liczba takich zdarzeń wzrosła o kilkaset procent w analizowanym okresie. Na większości obszaru liczba takich zdarzeń związanych z bezpieczeństwem zwiększyła się w 2023 r. w porównaniu z 2018 r. W tym zakresie istnieje podobna tendencja jak w mieście Łapy, gdzie liczba wykroczeń i przestępstw w latach 2018-2023 wzrosła o 183,19%.

Poza badaniem problemów społecznych zwrócono uwagę również na poziom kapitału społecznego, szczególnie wyrażający się poprzez sektor edukacji. Przykładowo, uczniowie zamieszkujący przy ulicach Okopowej i Pięknej otrzymali wynik egzaminu ośmioklasisty na poziomie 53,73%. Był to wynik niższy niż średnia dla miasta Łapy, wynosząca 57,00%. Poza niższymi niż przeciętnie wynikami egzaminacyjnymi, sytuacje kryzysowe w sektorze edukacji mogą wynikać także z problemów z zachowaniem uczniów. Najwięcej sytuacji problemowych na 100 uczniów odnotowano przede wszystkim przy ulicach Dolnej oraz Armii Krajowej.

W mieście Łapy koncentruje się życie gospodarcze gminy. Analiza dynamiki zmian ilości podmiotów gospodarczych w latach 2018-2023 wykazała, że największy spadek ich liczby w 2023 r. w stosunku do 2018 r. widoczny był przede wszystkim dla ulic: Wąskiej (50,00%), Placu Niepodległości (33,33%) i Spółdzielczej (28,57%). Jednocześnie dla całego miasta Łapy liczba podmiotów gospodarczych wzrosła o 12,27% w 2023 r. w porównaniu z 2018 r. Niekorzystna sytuacja jest zauważalna również przy badaniu udziału zawieszonych podmiotów w ich ogólnej liczbie oraz liczby nowozarejestrowanych podmiotów na 100 mieszkańców. Do ulic, przy których był znaczny udział zawieszonych podmiotów (między 30 a 100%), a jednocześnie brak podmiotów zarejestrowanych w 2023 r., należały przede wszystkim: Górna, Juliana Tuwima, Wąska, Mikołaja Kopernika, Osiedlowa. Była to mniej korzystna sytuacja niż średnia dla miasta Łapy pod względem obu mierników – tam udział zawieszonych podmiotów wynosił 17,91%, a liczba nowozarejestrowanych podmiotów - 0,40/100 mieszkańców. Sytuacją problemową, pod względem zmiany liczby jednostek gospodarczych, jest także duża liczba wyrejestrowanych podmiotów na 100 mieszkańców – najwięcej takich wyrejestrowań miało miejsce przy ulicach: Plac Niepodległości (9,52/100

mieszkańców) i Nowy Rynek (4,76/100 mieszkańców), przy średniej dla miasta Łapy na poziomie 0,26/100 mieszkańców.

Poza samym istnieniem podmiotów gospodarczych ważny jest stan infrastruktury w mieście, w tym infrastruktury technicznej. Stan zarówno budynków, jak i innych obiektów w przestrzeni miejskiej, ma wpływ na jakość życia mieszkańców. Na podstawie dostępnych danych zauważalny jest niewystarczający poziom dostosowania przestrzeni miejskiej oraz obiektów architektonicznych, w tym budynków użyteczności publicznej, do osób ze szczególnymi potrzebami. Ponadto w obszarze centralnym miasta występują budynki charakteryzujące się złym stanem technicznym poprzez zawartość (w ich elementach konstrukcyjnych) szkodliwego dla zdrowia azbestu. Nasilenie tego problemu w 2023 r. było widać szczególnie przy ulicach: Średniej i Gen. Maczka.

Szczegółowa analiza danych źródłowych dla ulic miasta Łapy pozwoliła na wskazanie centralnej przestrzeni miasta jako terenu rekomendowanego do objęcia obszarem rewitalizacji.

Przeprowadzone na przestrzeni **lutego – marca 2024 r. spotkania** z liderami samorządowymi oraz przedstawicielami Urzędu Miejskiego w Łapach i przedstawicielami jednostek podległych, wsparte licznymi kontaktami roboczymi (spotkania robocze w formule on-line, kontakty mailowe, rozmowy telefoniczne), potwierdziły potrzebę skoncentrowania przyszłej interwencji rewitalizacyjnej na terenie miasta Łapy – zwłaszcza w obszarze centralny miasta.

Decyzja ta wynikała z wcześniejszej analizy wskaźnikowej, wskazującej na jednostkę przestrzenną miasto Łapy jako jednostkę o wyrażnie najwyższym, w skali gminy, wskaźniku syntetycznym, obrazującym kryzys w sferze społecznej, wspartym także kryzysami w sferze pozaspołecznej (środowiskowej).

Tym samym wyniki analizy wskaźnikowej zostały kolejno wsparte analizą potencjałów jednostki miasto Łapy dokonaną w ramach prac roboczych liderów samorządowych oraz przedstawicieli Urzędu Miejskiego w Łapach i przedstawicielami jednostek podległych. Wnioski z tych prac są następujące:

- jednostka miasto Łapy cechuje się największą koncentracją mieszkańców (70 % mieszkańców gminy mieszka w mieście Łapy) i tym samym także koncentracją przestrzenną potrzeb i problemów jakie towarzyszą takiemu zjawisku (m.in. zabudowę wielorodzinną zamieszkują często osoby w wieku senioralnym należące do grupy osób ze szczególnymi potrzebami),
- jednostka miasto Łapy należy do obszaru gminy Łapy o wysokim potencjale zmiany gdzie przyszłe interwencje rewitalizacyjne mają możliwość przynieść efekty

o wyraźnie największej skali oddziaływania ze względu na wysoką koncentrację mieszkańców stałych (w jednostce przestrzennej), ale także charakter miasta jako jednostki centralnej, wielofunkcyjnej, gdzie koncentruje się:

- o życie społeczne (działalność placówek/instytucji wsparcia i opieki typu Dom Seniora, Uniwersytet III Wieku, przestrzenie publiczne będące miejscem organizacji wydarzeń gminnych, itp.),
- o usługowe (zintegrowane centrum przesiadkowe, przychodnie zdrowia, stadion miejski z zapleczem sportowo – rekreacyjnym, siłownia miejska, nowo powstająca pływalnia miejska/basen, itp.),
- o edukacyjne (dwie szkoły, biblioteka miejska, czytelnia, dom kultury, itp.),
- o i gospodarcze (Inkubator Przedsiębiorczości, targowisko miejskie, centra handlowe, itp.)

całej gminy, gdzie przebywają mieszkańcy także z pozostałych jednostek przestrzennych (generalnie przestrzeń koncentracji tzw. funkcji dyspozycyjno – usługowych) nie tylko bezpośrednio mieszkańców miasta Łapy,

czyniąc ją przestrzenią (zwłaszcza centrum miasta) gdzie należy wyznaczyć obszar rewitalizacji.

Kolejno przeprowadzono **spacer badawczy** (o charakterze wizji lokalnej) obejmujący obszar centralny miasta Łapy, gdzie koncentrują się funkcje:

- społeczne dla całej gminy (m.in. lokalizacji głównych instytucji publicznych, szkół, obiektów kultury, siedzib organizacji pozarządowych, głównych przestrzeni publicznych),
- komunikacyjne dla całej gminy (m.in. centrum przesiadkowe, teren budowy nowego dworca kolejowego),
- gospodarcze dla całej gminy (m.in. obszar targowiska miejskiego/gminnego oraz przestrzeń do potencjalnej jego rozbudowy, centra handlowo – usługowe, itp.),
- sportowo – rekreacyjne dla całej gminy (m.in. stadion sportowy wraz z terenami przyległymi),
- mieszkaniowe (ulice z dominacją zabudowy wielorodzinnej).

W wyniku spaceru badawczego zidentyfikowano szereg miejsc, gdzie występują lokalne problemy funkcjonalno-przestrzenne wynikające m.in. ze zmiany funkcji dominujących w danym obszarze na przestrzeni ostatnich lat np. liczne elementy o charakterze barier przestrzennych - obecnie nie pełniące już swoich funkcji jak m.in. fragmentaryczne

ogrodzenia, zabudowania (sprawiające wrażenie pustostanów – obiektów „niczych”, bez funkcji) w złym stanie technicznym, itp. obniżające estetykę przestrzeni publicznej.

Spacer badawczy pozwolił także unaocznić problemy/ograniczenia, jakie stawia przestrzeń miasta dla osób ze specjalnymi potrzebami tzw. ograniczenia dostępnościowe, m.in. bariery architektoniczne występujące w przestrzeni centralnej miasta Łapy.

Spacer badawczy zobrazował potencjalne problemy przestrzeni bezpośrednio sąsiadujących z zabudową mieszkaniową wielorodzinną (gdzie występuje naturalnie większa koncentracja mieszkańców). Analizowano przedpola budynków wielorodzinnych pod kątem ich „przyjazności” dla mieszkańców – a więc wyposażenia w małą architekturę sprzyjającą spotkaniom sąsiedzkim, zieleni, place zabaw dla dzieci itp. W tym zakresie widoczna są przykłady szeregu aranżacji jakie zostały już wcześniej wykonane w przestrzeni miejskiej, jednak widoczne są także przestrzenie potencjalne warte zaaranżowania.

Zważywszy na postępujące w dużym tempie zmiany klimatu (wyższe temperatury, susze, zjawiska ekstremalne – np. deszcze nawalne) bezsprzecznie należy zwrócić uwagę na obecność zieleni, zwłaszcza wysokiej, w przestrzeniach zurbanizowanych oraz wprowadzanie rozwiązań sprzyjających retencjonowaniu wody (tzw. niebiesko – zielona infrastruktura). W tym zakresie centrum miasta Łapy stanowi potencjał do rozwoju.

Jedną z cech przyjaznej przestrzeni publicznej jest jej pozytywny stosunek do historii wyrażający się w eksponowaniu obiektów/miejsc o znaczeniu historycznym. W obszarze centralnym miasta Łapy zlokalizowana jest imponująca, historyczna wieża ciśnień, stanowiąca dominantę krajobrazową miasta Łapy. Obiekt od lat nie pełni już swoich pierwotnych funkcji stanowiąc ogromny potencjał do aranżacji jako „żyjący” dalej zabytek/obiekt miejski.

Podstawowym celem spaceru badawczego było pozyskanie informacji o obserwowanych bezpośrednio w przestrzeni miasta problemach – zwłaszcza o charakterze funkcjonalno-przestrzennym, technicznym czy środowiskowym, które stały się podstawą do decyzji o wyznaczeniu obszaru rewitalizacji w przestrzeni jednostki: miasto Łapy.

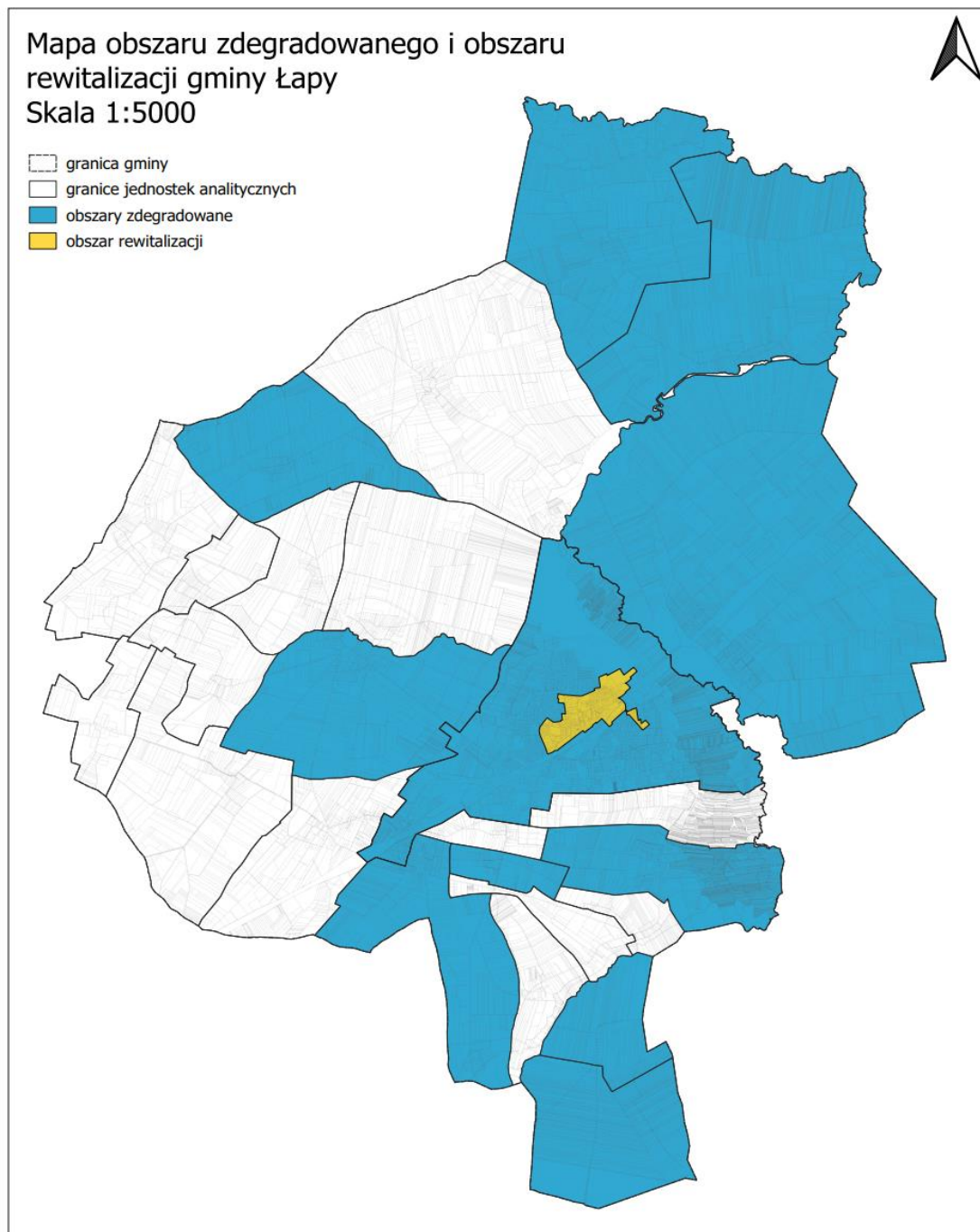
Dodatkowo spacer badawczy precyzyjnie zobrazował miejsca koncentracji negatywnych funkcjonalno-przestrzennych, technicznych czy środowiskowych, dając podstawy precyzyjnego wyznaczenia obszaru rewitalizacji na terenie jednostki przestrzennej Łapy miasto.

W efekcie podjętych działań wyznaczono obszar rewitalizacji na obszarze gminy Łapy obejmujący fragment jednostki przestrzennej: Łapy miasto.

Obszar rewitalizacji w gminie Łapy obejmuje
powierzchnię 0,82 km² co stanowi 0,64% powierzchni gminy
oraz
jest zamieszkały przez **4333 mieszkańców co stanowi 21,54 % ludności gminy Łapy.**

Poniższy Rysunek 8 przedstawia poglądowo mapę obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji wyznaczonego w gminie Łapy – uwaga: rysunek nie zachowuje skali 1:5000. Mapa obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji gminy Łapy – skala 1:5000 (podkład: mapa zasadnicza) jest samodzielny opracowaniem.

Rysunek 8. Obszar zdegradowany i obszar rewitalizacji w mieście i gminie Łapy¹

Źródło: opracowanie własne na podstawie mapy zasadniczej 1:5000 wydanej przez Starostwo Powiatowe w Białymstoku

¹ Zaprezentowana mapa jest obrazem poglądowym nie oddającym skali 1:5000. Mapa zasadnicza w skali 1:5000 stanowi integralny załącznik do diagnozy delimitacyjnej.

Spis tabel, rysunków

Tabela 1. Jednostki agregacji danych (jednostki przestrzenne) w gminie Łapy przyjęte do delimitacji obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji – nazwa, powierzchnia i ludność.....	7
Tabela 2. Wykaz wskaźników do sfery społecznej.....	11
Tabela 3. Podsumowanie wskaźników wg jednostek analitycznych – demografia	14
Tabela 4. Podsumowanie wskaźników wg jednostek analitycznych – problemy społeczne.....	16
Tabela 5. Podsumowanie wskaźników wg jednostek analitycznych – problemy społeczne.....	19
Tabela 6. Podsumowanie wskaźników wg jednostek analitycznych – bezpieczeństwo.....	22
Tabela 7. Podsumowanie wskaźników wg jednostek analitycznych – edukacja i aktywność społeczna.....	25
Tabela 8. Wskaźniki cząstkowe po normalizacji danych – sfera społeczna (natężenie zjawisk kryzysowych – im wyższa wartość tym większy kryzys w sferze społecznej).....	29
Tabela 9. Wskaźnik syntetyczny – sfera społeczna (podsumowanie).....	33
Tabela 10. Wykaz wskaźników do sfery gospodarczej, środowiskowej, technicznej, przestrzenno-funkcjonalnej.....	37
Tabela 11. Podsumowanie wskaźników wg jednostek analitycznych – sfera gospodarcza	43
Tabela 12. Podsumowanie wskaźników wg jednostek analitycznych– sfera środowiskowa.....	49
Tabela 13. Podsumowanie wskaźników wg jednostek analitycznych – sfera przestrzenno-funkcjonalna.....	54
Tabela 14. Podsumowanie wskaźników wg jednostek analitycznych – sfera techniczna.....	58
Tabela 15. Wyniki analizy wskaźnikowej – obszary zdegradowane.....	72
Rysunek 1. Jednostki agregacji danych miasta i gminy Łapy wyznaczone na potrzeby diagnozy delimitacyjnej.....	9
Rysunek 2. Wartości wskaźnika syntetycznego w sferze społecznej dla gminy Łapy.	35
Rysunek 3. Syntetyczna ocena kryzysu w sferze gospodarczej – natężenie zjawisk kryzysowych wzrasta wraz z natężeniem kolorystyki na kartogramie.	63
Rysunek 4. Syntetyczna ocena kryzysu w sferze środowiskowej – natężenie zjawisk kryzysowych wzrasta wraz z natężeniem kolorystyki na kartogramie.	65
Rysunek 5. Syntetyczna ocena kryzysu w sferze przestrzenno – funkcjonalnej – natężenie zjawisk kryzysowych wzrasta wraz z natężeniem kolorystyki na kartogramie.	67
Rysunek 6. Syntetyczna ocena kryzysu w sferze technicznej – natężenie zjawisk kryzysowych wzrasta wraz z natężeniem kolorystyki na kartogramie.	69
Rysunek 7. Obszar zdegradowany – gmina Łapy	75
Rysunek 8. Obszar zdegradowany i obszar rewitalizacji w mieście i gminie Łapy.....	83